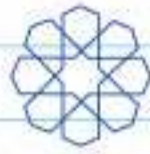

سنت‌های خداوند در زندگی

مشاوره: درسی پر از تیتیم و آیه که البته کنیرواژه‌های هر آیه به شدت شبیه به تیتیمش بوده و برای حفظ کردن بسیار راحت است. مثلاً کلمه «سنست» را چهارم برای تیتیم «سنست» است. راجعاً تیتیم‌های این درس همان سنت‌های الهی است که اولاً باید درست درک کنید ثانیاً تعریف و مثال‌های هر سنت را حفظ کنید و در نهایت آن‌ها را با آیات تطبیق دهید. بارم این درس در آزمون نهایی به همراه درس قبل مجموعاً ۳ نمره است.

سنت‌های الهی

چستی سنت‌ها

قانونمندی حاکم بر جهان خلقت، تجلی تقدیر و زمینه‌ساز حرکت و پویایی انسان و به‌کارگیری اراده و اختیار اوست. بر اساس تقدیر الهی، جهان خلقت قانونمند است و پدیده‌های آن در دایره قوانین خاصی مسیر تکاملی خود را می‌پیمایند. قرآن کریم از این قوانین با عنوان «سنت‌های الهی» یاد کرده و مردم را به شناخت آن‌ها، به‌خصوص سنت‌های مربوط به زندگی انسان دعوت نموده است.

نتایج شناخت سنت‌های الهی

قوانین جهان خلقت (طبیعی)
 شناخت این قوانین از طریق علمی مانند فیزیک، شیمی و زیست‌شناسی سبب آشنایی ما با نشانه‌های الهی و نیز بهره‌گرفتن از طبیعت می‌شود.
 قوانین حاکم بر زندگی انسان‌ها (انسانی)
 شناخت این قوانین موجب نگرش صحیح ما نسبت به تلخی‌ها و شیرینی‌ها، شکست‌ها و موفقیت‌ها، بیماری و سلامت و به‌طور کلی همه حوادث زندگی می‌شود.
 دیدگاه ما را نسبت به وقایع و حوادث جهان از دیگران ممتاز می‌سازد.
 بالاخره این شناخت در روابطمان با خدا، با خود، با خلقت و با دیگران تأثیر بسزایی دارد.

برخی از سنت‌های الهی

۱ سنت ابتلاء

ابتلاء در لغت به معنای امتحان است.
 در اصطلاح دینی به معنای قرار دادن فرد در شرایط و موقعیتی است که صفات درونی خود را بروز دهد و درستی یا نادرستی آنچه را که ادعا کرده مشخص سازد. امتحان خداوند علیم برای آگاه شدن از درون افراد نیست، بلکه برای رشد دادن و به‌ظهور رساندن استعدادها و نشان دادن تمایلات درونی افراد است.
 سنت ابتلاء عام‌ترین و فراگیرترین قانون خداوند است که ثابت و همیشگی است و شامل همه انسان‌ها در همه دوران‌ها می‌شود.
 آیه: «كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَ نَبْلُوكُمْ بِالشَّرِّ وَ الْخَيْرِ فِتْنَةً وَ اِلَيْنَا تُرْجَعُونَ»
 موفقیت در هر مرحله‌ای از امتحان الهی یا ابتلاء سبب ورود فرد به مرحله‌ای برتر می‌شود و او را با امتحان‌های جدیدتر روبه‌رو می‌کند.
 آیه: «اَحْسِبِ النَّاسَ اَنْ يُّتْرَكُوا اَنْ يَقُولُوا اٰمَنَّا وَ هُمْ لَا يُفْتَنُونَ»
 امام صادق (ع): «اِنَّمَا الْمُؤْمِنُ بِمَنْزِلَةِ كَفَّةِ الْمِيزَانِ كُلَّمَا زَيْدٌ فِي اِيْمَانِهِ زَيْدٌ فِي بَلَايَاهُ»
 موارد امتحان و ابتلاء الهی: هر امر خیر یا شری، بیماری یا سلامت، فقر یا ثروت، از دست دادن پدر و مادر یا داشتن پدر و مادر، بارش باران یا وقوع خشکسالی و به‌طور کلی هر حادثه شیرین یا تلخ و...

۲ سنت امداد عام الهی

مردم در برابر دعوت انبیا دو دسته می‌شوند:
 دسته‌ای به ندای حقیقت پاسخ مثبت می‌دهند و هدایت الهی را می‌پذیرند.
 دسته‌ای لجاجت ورزیده و در مقابل حق می‌ایستند.
 طبق این سنت هر کس در برابر دعوت انبیا راه پذیرش هدایت یا مقابله با حق را برگزیند، می‌تواند از امکاناتی که خدا در اختیارش قرار داده استفاده کند تا در همان مسیری که انتخاب کرده است به پیش رود و باطن خود را آشکار کند.
 در واقع خداوند امکانات و لوازم رسیدن به خواسته‌ها و هدف‌های هر دو گروه را یکسان فراهم کرده است.
 آیه: «کسانی که زندگی دنیا و تجملات آن را بخواهند، حاصل کارهایشان را در همین دنیا به آنان می‌دهیم و کم و کاستی نخواهند دید، اما اینان در آخرت جز آتش دوزخ ندارند و هر چه در دنیا کرده‌اند بر باد رفته و آنچه را که انجام می‌دهند، باطل است»
 آیه: «كُلًّا نُمِدُّ هُوْلَاءِ وَ هُوْلَاءِ مِنْ عَطَاءِ رَبِّكَ وَ مَا كَانَ عَطَاءُ رَبِّكَ مَحْظُوْرًا»

۳ سنّت امداد خاص (توفیق الهی)

- امداد خاص خدای متعال نسبت به آنان که با نیت پاک قدم در راه حق گذارند و سعادت جهان آخرت و رضایت پروردگار را هدف خود قرار دهند. در اصطلاح دینی، توفیق به معنای آسان نمودن است؛
- ۱- یعنی همراه با سعی و تلاش که انسان از خود نشان می‌دهد، خداوند نیز شرایط و اسباب را چنان فراهم می‌سازد که وی بتواند آسان‌تر به مقصد برسد.
 - یکی از جلوه‌های این توفیق، نصرت و هدایت الهی به دنبال تلاش و مجاهدت است.
 - آیه: «وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ»
 - از جلوه‌های دیگر توفیق الهی، ایجاد زمینه مناسب برای رشد و تعالی شخص مؤمن می‌باشد.
 - مانند یافتن دوست خوب، شرکت در یک جلسه قرآنی و خواندن یک کتاب تأثیرگذار و هدایتگر و پیدا کردن توفیق توبه و استغفار
 - نقش عامل درونی مانند داشتن روحیه حق‌پذیری در کسب توفیق الهی: نقش مهم و تعیین‌کننده است.
 - مانند آن دو نفر که با هم آیاتی از قرآن را از رسول اکرم (ص) می‌شنیدند، اما این آیات ایمان یکی را تقویت می‌کرد، ولی بر لجاجت و کفر دیگری می‌افزود و...

۴ سنّت سبقت رحمت بر غضب

- از آنجا که خداوند به بندگان خود محبت دارد، با همه آنان، چه نیکوکار و چه گناهکار، به لطف و مهربانی رفتار می‌کند. خداوند به بندگان خود اعلام می‌کند که: «پروردگار شما، رحمت را بر خود واجب کرده است.»
- ۱- یعنی حتی آنجا که خداوند بر کسی سخت می‌گیرد، باز هم از دریچه لطف و رحمت است.
 - نمونه‌هایی از سبقت رحمت خدا بر غضب او: آموزش گناهان با توبه، آموزش برخی گناهان با انجام کار نیک، حفظ آبروی بندگان گناهکار، پذیرش عبادت اندک و رضایت سریع از کسی که طلب آموزش کرده، فرمان ثبت فوری عمل نیک انسان و تأخیر در ثبت گناهان به امید توبه فرد به فرشتگان، چند برابر کردن پاداش کار نیک و...
 - آیه: «مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ مَثَالِهَا وَ مَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَى إِلَّا مِثْلَهَا وَ هُمْ لَا يَظْلَمُونَ»
 - دعای جوشن کبیر: «يَا مَنْ سَبَقَتْ رَحْمَتُهُ غَضَبَهُ»

۵ سنّت املاء و استدراج

- خداوند برای انسانی که به دام گناه می‌افتد، شرایطی را فراهم می‌کند که بتواند توبه کند و از گناه دوری نماید؛ حتی اگر بارها گناه کرد و توبه نمود، باز هم خداوند از گناه او می‌گذرد.
- اما اگر کسانی چنان در گناه و باطل پیش روند که از کار خود خرسند باشند و با حق دشمنی و لجاجت ورزند، خداوند به آن‌ها فرصتی می‌دهد و بر امکانات و نعمت‌های آن‌ها می‌افزاید و آن‌ها این فرصت را وسیله غوطه‌ور شدن در گناهان قرار می‌دهند.
 - به طوری که اگر در ابتدا، اندک امید وجود داشت که نور حق در دلشان بتابد، به تدریج چنین امیدی بر باد رفته و به شقاوت ابدی گرفتار می‌شوند.
 - در حقیقت، مهلت‌ها و نعمت‌ها، با اختیار و اراده خودشان به صورت بلای الهی جلوه‌گر شده و باعث می‌شود که بار گناهان آنان هر روز سنگین و سنگین‌تر شود و به تدریج به سوی هلاکت ابدی نزدیک‌تر شوند.
 - این سنّت از جمله سنّت‌های حاکم بر زندگی معاندان و غرق‌شدگان در گناه است.
 - آیه: «وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ وَ أَمْلِي لَهُمْ إِنْ عِيدِي مَتِينٌ»
 - قرارگرفتن در دایره سنّت املاء و استدراج نتیجه عمل خود انسان است.
 - باید بکوشیم که در دایره این سنّت‌ها قرار نگیریم تا به هلاکت ابدی گرفتار نشویم.
 - امام علی (ع):
 - چه بسا احسان پیاپی خدا ← کسی را گرفتار کند.
 - پرده پوشی خدا ← او را مغرور سازد.
 - با ستایش مردم ← فریب خورَد.
 - خدا هیچ‌کس را مانند کسی که به او مهلت داده، امتحان و آزمایش نکرده است.
 - خطبه حضرت زینب (س) در شام و در برابر یزید: «...ای یزید، آیا گمان برده‌ای حال که جای جای زمین و آفاق و آسمان را بر ما گرفتگی و بستی... حکایت از عظمت جایگاه تو دارد، که این چنین باد در بینی انداخته‌ای...؟! ... مگر سخن خدای را فراموش کرده‌ای که فرمود: آنان که کافر شدند تصور نکنند که اگر به آنان مهلت می‌دهیم، (این مهلت) به نفع آن‌هاست، فقط به این خاطر به آنان مهلت می‌دهیم تا برگناهان خود بیفزایند برای آنان عذاب خوارکننده خواهد بود.»

۶ سنّت تأثیر اعمال انسان در زندگی او

- آینده زندگی هر فرد و اتفاقاتی که برای او رخ می‌دهد، در موارد بسیاری تحت تأثیر رفتارهای گذشته او، اعم از رفتارهای خوب و بد است.
- نمونه‌هایی از این سنّت: ۱- صلوة رحم و محبت به خویشان و دادن صدقه، عمر را افزایش می‌دهد و قطع رحم و بی‌محبتی به خویشان عمر را کاهش می‌دهد.
 - ۲- احسان به والدین، امانت‌داری، لقمه حلال، آب دادن به درخت تشنه یا سیراب کردن حیوانات و نیز برطرف کردن اندوه و غصه دیگران زندگی را بهبود می‌بخشد.
 - ۳- ظلم به دیگران و افزایش گناه، اعم از فردی و اجتماعی، آثار زیان‌باری از جمله نزول بلا و عدم استجاب دعا را به دنبال دارد.
 - ۴- تقوا و ایمان واقعی به خداوند سبب نزول برکات الهی می‌گردد.
 - آیه: «وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ آمَنُوا وَ اتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِنَ السَّمَاءِ وَ الْأَرْضِ وَ لَكِن كَذَّبُوا فَأَخَذْنَاهُم بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ»
 - امام صادق (ع): «مَنْ يَمُوتُ بِالذُّنُوبِ أَكْثَرَ مِمَّنْ يَمُوتُ بِالْأَجَالِ وَ مَنْ يَعِيشُ بِالْإِحْسَانِ أَكْثَرَ مِمَّنْ يَعِيشُ بِالْأَعْمَارِ»

آیات و روایات

سورة انبياء (۳۵)

كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَرْغِ وَ نَبَلُوكُمْ بِالْأَشْرِّ وَ الْخَيْرِ فِتْنَةً وَ إِلَيْنَا تُرْجَعُونَ

هر وجودی چشیده مرگ و شما را حتماً می‌آزماییم با بدی و خوبی آزمایش و به سوی ما بازگردانده می‌شوید

ترجمه روان: هر کسی طعم مرگ را می‌چشد؛ و قطعاً ما شما را با شر و خیر می‌آزماییم و به سوی ما بازگردانده می‌شوید.
پیام: ۱) سنت ابتلاء و امتحان الهی (نَبَلُوكُمْ... فِتْنَةً) ۲) این سنت همگانی است. (كُلُّ نَفْسٍ) ۳) مرتبط با حدیث: «إِنَّمَا الْمُؤْمِنُ بِمَنْزِلَةِ كَفَّةِ الْمِيزَانِ...»

سورة عنكبوت (۲)

أَحْسِبُ النَّاسُ أَنْ يُتْرَكَوا أَنْ يَقُولُوا آمَنَّا وَ هُمْ لَا يُفْتَنُونَ

آیا می‌پندارند مردم که رها می‌شوند همین‌که گویند ایمان آوردیم و آن‌ها آزمایش نمی‌شوند

ترجمه روان: آیا مردم گمان کردند رها می‌شوند همین‌که بگویند ایمان آوردیم و آزمایش نمی‌شوند؟
پیام: ۱) هر کس ادعای ایمان کند، مورد آزمایش و امتحان الهی قرار می‌گیرد. ۲) سنت امتحان مربوط به همه مردم است (الناس) نه گروهی خاص؛ اما چون در این آیه در مورد مؤمنان به‌کار رفته، یک سنت خاص است. ۳) مرتبط با حدیث: «إِنَّمَا الْمُؤْمِنُ بِمَنْزِلَةِ كَفَّةِ الْمِيزَانِ...»

سورة اسراء (۲۰)

كُلًّا كَمْكَ مِ كُنَيْمِ هَؤُلَاءِ هَؤُلَاءِ مِنْ عَطَاءِ رَبِّكَ وَ مَا كَانَ عَطَاءُ رَبِّكَ مَحْظُورًا

همه کمک می‌کنیم اینان و اینان از بخشش پروردگارت و نبود بخشش پروردگارت منع شده

ترجمه روان: هر یک از اینان و آنان (دنیاطلبان و آخرت‌طلبان) را مدد می‌رسانیم از عطای پروردگارت و عطای پروردگارت [از کسی] منع نشده است.
پیام: ۱) سنت امداد عام الهی ۲) این سنت مخصوص همگان است (خوب‌ها و بد‌ها)

سورة عنكبوت (۲۹)

وَ الَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا وَ الَّذِينَ لَنَهْدِيَهُمْ سُبُلَنَا وَ إِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ

و کسانی که تلاش کردند در راه ما حتماً آن‌ها را هدایت می‌کنیم راه‌هایمان و بی‌گمان خداوند همیشه همراه نیکوکاران

ترجمه روان: و کسانی که در راه ما جهاد (و تلاش) کنند، حتماً آنان را به راه‌های خود هدایت می‌کنیم و در حقیقت خداوند با نیکوکاران است.
پیام: ۱) سنت امداد خاص الهی [توفیق] ۲) شرط بهره‌مندی از هدایت الهی، مجاهدت و تلاش در راه اوست. (علت: جاهدوا فینا - معلول: لنهديهم سبلنا) ۳) اخلاص در عمل (فینا)

سورة اعراف (۱۸۲-۱۸۳)

وَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا سَتَشُدُّرْجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُونَ وَ أُنْمَلِي لَهُمْ إِنْ كَانُوا يُكْسِبُونَ

و کسانی که تکذیب کردند نشانه‌های ما به‌تدریج گرفتارشان خواهیم نمود از جایی که نمی‌دانند و مهلت می‌دهیم به ایشان بی‌گمان نیرنگ من استوار من استوار است.
ترجمه روان: و کسانی که آیات ما را تکذیب کردند، به‌تدریج گرفتار عذابشان خواهیم کرد، از آن راه که نمی‌دانند، و به آن‌ها مهلت می‌دهم همانا تدبیر من استوار است.

پیام: ۱) سنت املاء و استدراج ۲) قرارگرفتن در زمره مُسْتَدْرَجِينَ (استدراج‌شدگان) معلول و نتیجه تکذیب آیات و نشانه‌های الهی است.

سورة انعام (۱۶۰)

مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا وَ مَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَ لَا يُجْزَى إِلَّا بِمِثْلِهَا وَ هُمْ لَا يُظْلَمُونَ

هرکس آورد نیکی پس ده مانند و آورد بدی پس مورد کیفر واقع مگر مانند و مورد ستم واقع برایش آن هرکس نمی‌شود

ترجمه روان: کسی که کار نیکی بیاورد ده برابر آن [پاداش] می‌گیرد و کسی که کار بدی بیاورد، جز به اندازه آن کیفر نمی‌شود و بر آنان ستم نمی‌شود.
پیام: ۱) سنت سبقت رحمت بر غضب خداوند ۲) مرتبط با آیه «پروردگار شما رحمت را بر خود واجب کرده است.» ۳) مرتبط با عبارت «یا مَنْ سَبَقَتْ رَحْمَتُهُ غَضَبَهُ»

سورة اعراف (۹۶)

وَ لَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَى آمَنُوا وَ اتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِمْ بَرَكَاتٍ مِنَ السَّمَاءِ وَ الْأَرْضِ وَ لَكِنْ كَذَّبُوا فَأَخَذْنَاهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

و اگر اینکه اهل روستاها ایمان و تقوا حتماً بر آن‌ها برکت‌هایی از آسمان و زمین و اما تکلیب پس گرفتیم به واسطه کسب آوردند پیشه‌کردند می‌گشاییم کردند از آن‌ها آنچه می‌کردند

ترجمه روان: و اگر مردم شهرها ایمان آورده و تقوا پیشه می‌کردند، قطعاً برایشان می‌گشودیم برکاتی از آسمان و زمین ولی تکذیب کردند، پس آنان را گرفتار ساختیم به [کیفر] آنچه مرتکب می‌شدند.

پیام: ۱) سنت تأثیر اعمال انسان در زندگی او ۲) ایمان و تقوا کلید گشایش برکات از آسمان‌ها و زمین است. ۳) مرتبط با حدیث: «مَنْ يَمُوتُ بِالذُّنُوبِ أَكْثَرَ مِمَّنْ يَمُوتُ بِالْأَجَالِ...»

سوره هود (۱۵-۱۶)

کسانی که زندگی دنیا و تجملات آن را بخواهند، حاصل کارهایشان را در همین دنیا به آنان می‌دهیم و کم و کاستی نخواهند دید. اما اینان در آخرت جز آتش دوزخ ندارند و هر چه در دنیا کرده‌اند بر باد رفته و آنچه انجام می‌دهند، باطل است.

پیام: ۱) سنت امداد عام الهی ۲) مرتبط با آیه «كُلًّا نُمِدُّ هُوَآءًا وَ هُوَآءًا مِّنْ عَطَاءِ رَبِّكَ...»

سوره انعام (۵۳)

پروردگار شما، رحمت را بر خود واجب کرده است.

پیام: سنت سبقت رحمت بر غضب خداوند

امام صادق (ع)

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُ بِمَنْزِلَةِ كِفَّةِ الْمِيزَانِ كَلَّمَا زِيدَ فِي إِيْمَانِهِ زِيدَ فِي بَلَايِهِ: به راستی که مؤمن به منزله کفه ترازوست، هر اندازه ایمانش افزوده شود، امتحانش نیز افزوده می‌شود.

پیام: ۱) سنت امتحان و ابتلاء ۲) بیانگر امتحان خاص مؤمنان ۳) مرتبط با آیات: «أَحْسِبَ النَّاسَ أَنْ يَتْرُكُوا أَنْ يَقُولُوا آمَنَّا وَ هُمْ لَا يُفْتَنُونَ» و «كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَ نَبْلُوكُم بِالشَّرِّ وَ الخَيْرِ فِتْنَةً وَ...»

امیرالمؤمنین (ع)

چه بسا احسان پیاپی خدا، کسی را گرفتار کند و پرده‌پوشی خدا او را مغرور سازد و با ستایش مردم فریب خورد و خدا هیچ کس را همانند کسی که به او مهلت داده، امتحان و آزمایش نکرده است.

پیام: سنت املاء و امهال

حضرت زینب (س)

حضرت زینب (س) خطاب به یزید در شام فرمود: «... ای یزید، آیا گمان برده‌ای حال که جای جای زمین و آفاق و آسمان را بر ما گرفتگی و بستی و ما چونان کنیزان رانده شدیم، مایه خواری ما و موجب کرامت توست و حکایت از عظمت جایگاه تو دارد، که این چنان باد در بینی انداخته‌ای، و برق شادی و سرور از دیدگانت می‌جهد؟! اندکی آرام گیر، مگر سخن خدای را فراموش کرده‌ای که فرمود: آنان که کافر شدند تصور نکنند که اگر به آنان مهلت می‌دهیم، (این مهلت) به نفع آن‌هاست، فقط به این خاطر به آنان مهلت می‌دهیم تا بر گناهان خود بیفزایند برای آنان عذاب خوارکننده خواهد بود.»

پیام: ۱) بیان سنت املاء و استدراج در فرمایش آتشین حضرت زینب (س) خطاب به یزید ۲) عزت و ذلت، دست خداوند است و با ظاهر قدرت‌های مادی و... قابل تحلیل نیست. ۳) هم‌مفهوم با آیه «وَ لَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّمَا نُمَلِّي لَهُمْ خَيْرٌ لِّأَنفُسِهِمْ...» ۴) حضرت زینب (س) الگوی عزت است.

امام صادق (ع)

مَنْ يَمُوتُ بِالذُّنُوبِ أَكْثَرَ مِمَّنْ يَمُوتُ بِالْأَجَالِ وَ مَنْ يَعِيشُ بِالْإِحْسَانِ أَكْثَرَ مِمَّنْ يَعِيشُ بِالْأَعْمَارِ: کسانی که به واسطه گناه می‌میرند، از کسانی که به واسطه سرآمد عمرشان می‌میرند، بیشترند و کسانی که به سبب نیکوکاری زندگی دراز دارند، از کسانی که به عمر اصلی زندگی می‌کنند، بیشترند.

پیام: ۱) سنت تأثیر اعمال انسان در زندگی او ۲) مرتبط با آیه «وَ لَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ آمَنُوا وَ اتَّقَوْا...»

سؤالات امتحانی

● ● ● ● **بخش اول: از «نتایج شناخت سنت‌ها» تا «سنت امداد خاص (توفیق)»**

آیات و احادیث

۶۵۱ با توجه به آیه شریفه «أَحْسِبَ النَّاسَ أَنْ يَتْرُكُوا أَنْ يَقُولُوا آمَنَّا وَ هُمْ لَا يُفْتَنُونَ» هرکس ادعای ایمان کند ——— قرار می‌گیرد. (شهریور ۹۹ انسانی)

۶۵۲ آیه شریفه «كُلًّا نُمِدُّ هُوَآءًا وَ هُوَآءًا مِّنْ عَطَاءِ رَبِّكَ وَ مَا كَانَ عَطَاءُ رَبِّكَ مَحْظُورًا» بیانگر کدام سنت الهی است؟

پُرْتَكَار (دی ۹۹ مشترک، شهریور خارج ۹۹ مشترک، شهریور ۹۸ مشترک و دی ۹۷ مشترک)

۶۵۳ امام صادق (ع) در حدیث: «... كَلَّمَا زِيدَ فِي إِيْمَانِهِ زِيدَ فِي بَلَايِهِ» افزایش مراتب ایمان را با چه چیزی مرتبط می‌داند؟ (شهریور ۱۴۰۱)

۶۵۴ حدیث امام صادق (ع): «إِنَّمَا الْمُؤْمِنُ بِمَنْزِلَةِ كِفَّةِ الْمِيزَانِ كَلَّمَا زِيدَ فِي إِيْمَانِهِ زِيدَ فِي بَلَايِهِ...» به کدام سنت الهی اشاره دارد؟ (خرداد ۱۴۰۰ مشترک)

۶۵۵ آیه شریفه «وَ الَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ» بیانگر کدام سنت الهی است؟ **پُرْتَكَار (خرداد ۱۴۰۰ مشترک و شهریور و خرداد خارج ۹۸ مشترک)**

۶۵۶ طبق آیه «وَ الَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَ إِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ» جهاد مؤمنان در راه خدا، چه نتایجی برایشان در پی دارد؟ (دی ۱۴۰۱ مشترک)

۶۵۷ آیه شریفه «كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَ نَبْلُوكُم بِالشَّرِّ وَ الخَيْرِ فِتْنَةً» بیانگر کدام سنت الهی است؟ **پُرْتَكَار (دی ۱۴۰۰ مشترک و شهریور ۱۴۰۰ مشترک)**

۶۵۸ با توجه به آیه شریفه «وَ الَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَ إِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ» خداوند کسانی را که در راه او قدم بردارند به طور خاص ——— می‌کند.

پُرْتَكَار (خرداد ۱۴۰۱ مشترک، دی ۱۴۰۰ انسانی و دی ۹۷ مشترک)

۶۵۹. با تدبیر در آیات شریفه زیر، پس از ترجمه آیات، پیام‌ها را تکمیل نموده و به سؤالات پاسخ دهید.

﴿كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْعُقُوبِ وَ تَبْلُوكُمْ بِالسَّرِّ وَ الْخَيْرِ فِتْنَةً وَ إِلَيْنَا تُرْجَعُونَ﴾

الف) هر انسانی در زندگی خود همواره به وسیله امور _____ یا با امور _____ در معرض _____ است.
ب) آیه به کدام سنت الهی اشاره دارد؟

۶۶۰. با توجه به آیه «أَحْسِبِ النَّاسَ أَنْ يَتْرَكُوا أَنْ يَقُولُوا آمَنَّا وَ هُمْ لَا يَفْتَنُونَ»، به سؤالات زیر پاسخ دهید.

الف) این آیه به سنت _____ اشاره دارد.
ب) این آیه سنت عام است یا خاص؟

۶۶۱. با توجه به آیه «كُلًّا نُمِدُّ هُوَآءًا وَ هُوَآءًا مِنْ عَطَاءٍ رَبِّكَ وَ مَا كَانَ عَطَاءُ رَبِّكَ مَحْظُورًا» ترجمه زیر را کامل کنید.

«رحمت واسعة الهی به همه افراد جامعه، چه نیکوکار و چه بدکار، _____»

۶۶۲. آیه «وَ الَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَ إِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ» را ترجمه کنید.

۶۶۳. با دقت در حدیث امام صادق (ع): «إِنَّمَا الْمُؤْمِنُ بِمَنْزِلَةِ كَفَّةِ الْمِيزَانِ كُلَّمَا زِيدَ فِي إِيْمَانِهِ زِيدَ فِي بَلَاءِهِ»، به سؤالات زیر پاسخ دهید.

الف) ترجمه کنید.
ب) پیام حدیث چیست؟

۶۶۴. طبق آیات ۱۵ و ۱۶ سوره هود، به سؤالات پاسخ دهید.

«کسانی که زندگی دنیا و تجملات آن را بخواهند، حاصل کارهایشان را در همین دنیا به آنان می‌دهم و کم و کاستی نخواهند دید. اما اینان در آخرت جز آتش دوزخ ندارند و هرچه در دنیا کرده‌اند بر باد رفته و آنچه را که انجام می‌دهند، باطل است.»

الف) روی آوردن دنیا و لذت‌های دنیوی به برخی انسان‌های گناهکار نشانه _____ نیست.

ب) آیه فوق به کدام یک از سنت‌های الهی اشاره دارد؟

سؤالات درست و نادرست

(شهریور ۹۹ مشترک)

(خرداد ۱۴۰۰ مشترک)

۶۶۵. در کسب توفیق الهی عوامل درونی مانند داشتن روحیه حق‌پذیری هم نقش تعیین‌کننده‌ای دارد.

۶۶۶. براساس سنت «امداد» خداوند عمل نیک را چند برابر پاداش و کار بد را فقط به اندازه خودش جزا می‌دهد.

۶۶۷. قانونمندی حاکم بر جهان خلقت، زمینه‌ساز حرکت و پویایی انسان و به‌کارگیری اراده و اختیار اوست.

۶۶۸. قانونمندی جهان خلقت فقط مختص پدیده‌های طبیعی است.

۶۶۹. میان افزایش ایمان و سنگینی امتحان، رابطه دوسویه می‌باشد.

۶۷۰. نشان دادن تمایلات درونی افراد با سنت امداد میسر می‌شود.

۶۷۱. هویت و شخصیت انسان‌ها با امدادها ساخته و شناخته می‌گردد.

۶۷۲. سنت حاکم بر هر دو دسته‌ای که به ندای حقیقت پاسخ مثبت می‌دهند یا در مقابل آن می‌ایستند امداد عام الهی است.

سؤالات جای خالی

(شهریور ۹۹ مشترک)

پُر تکرار (خرداد ۱۴۰۰ مشترک و خرداد ۹۹ خارج)

۶۷۳. امداد خاص خداوند نسبت به کسانی که با نیت پاک قدم در راه حق می‌گذارند سنت _____ الهی نام دارد.

۶۷۴. عام‌ترین و فراگیرترین قانون خداوند سنت _____ است که شامل همه انسان‌ها در همه دوران‌ها می‌شود.

۶۷۵. قانونمندی حاکم بر جهان خلقت، تجلی _____ الهی است.

۶۷۶. قوانین خاص حاکم بر پدیده‌های جهان در زبان قرآن _____ نامیده می‌شود.

۶۷۷. هویت و شخصیت انسان‌ها با _____ ساخته می‌شود و شناخته می‌گردد.

۶۷۸. امام صادق (ع): «مؤمن به منزله _____ است؛ هر اندازه ایمانش افزوده شود، _____ نیز سنگین‌تر می‌شود.»

۶۷۹. توفیق به معنای _____ است.

۶۸۰. خداوند انسان _____ و _____ را حمایت می‌کند، دست او را می‌گیرد و با پشتیبانی خود به پیش می‌برد.

۶۸۱. امتحان خداوند علیم، برای رشد دادن و به ظهور رساندن _____ و نشان دادن _____ افراد است.

۶۸۲. طبق سنت _____، عمل درست رشد و کمال و عمل غلط، عقب‌ماندگی و خسران ما را به دنبال دارد.

۶۸۳. در کسب توفیق الهی، _____ هم نقش تعیین‌کننده دارد.

۶۸۴. یکی از جلوه‌های توفیق، نصرت و هدایت الهی به دنبال _____ و _____ است.

سؤالات دوگزینه‌ای

۶۸۵. قوانین جهان هستی در قرآن کریم با چه نامی شناخته‌شده و شامل چه بخش‌هایی است؟

الف) سنت‌ها - قوانین جهان خلقت - قوانین حاکم بر زندگی انسان‌ها

ب) آیین‌ها - قوانین مربوط به مادیات - قوانین مربوط به معنویات

۶۸۶. کدام مورد جزو نتایج شناخت قوانین حاکم بر زندگی انسان‌ها نمی‌باشد؟

الف) ممتاز شدن دیدگاه ما از دیگران نسبت به وقایع و حوادث جهان

ب) آشنایی ما با نشانه‌های الهی و بهره‌گرفتن از طبیعت

۶۸۷. «قرار دادن فرد در شرایط و موقعیتی که صفات درونی خود را بروز دهد و درستی یا نادرستی آنچه را که ادعا کرده مشخص سازد» این عبارت توصیف کدام یک از سنت‌های الهی است؟
 الف) سنت امداد
 ب) سنت ابتلاء
۶۸۸. امام صادق (ع) چه چیزی را به «کفه ترازو» تشبیه کردند و هدفشان از این تشبیه چه بوده است؟
 الف) انسان مؤمن - رابطه میان سطح ایمان و آزمایشات الهی
 ب) عمل صالح - اثربخشی عمل صالح در سعادت اخروی
۶۸۹. عبارت قرآنی «اینان در آخرت جز آتش دوزخ ندارند و هرچه در دنیا کرده‌اند بر باد رفته و آنچه را که انجام می‌دهند، باطل است» بیانگر سزای چه کسانی است و متناسب با کدام یک از سنت‌های الهی می‌باشد؟
 الف) کسانی که زندگی دنیا و تجملات آن را بخواهند - سنت امداد عام
 ب) کسانی که آیات خدا را تکذیب کنند - سنت امداد و استدراج
۶۹۰. اینکه خداوند نیز شرایط و اسباب را چنان فراهم می‌سازد که وی بتواند آسان‌تر به مقصد برسد، تعریف کدام سنت الهی است و لازمه دستیابی به آن کدام است؟
 الف) سنت ابتلاء - کسب درجات ایمان
 ب) سنت توفیق الهی - تلاش و کوشش
۶۹۱. اینکه «دو نفر با هم آیاتی از قرآن را از رسول اکرم (ص) می‌شنیدند؛ اما این آیات ایمان یکی را تقویت می‌کرد؛ ولی بر لجابیت و کفر دیگری می‌افزود» نمایانگر اثربخشی چه عاملی در کسب توفیق الهی است؟
 الف) عوامل درونی
 ب) عوامل بیرونی

سؤالات کوتاه پاسخ

۶۹۲. در اصطلاح دینی توفیق به چه معناست؟
۶۹۳. کدام سنت الهی موجب به ظهور رساندن استعدادها و نشان دادن تمایلات درونی است؟
۶۹۴. عام‌ترین و فراگیرترین قانون (سنت) خداوند که شامل همه انسان‌ها در همه دوران‌ها می‌شود، کدام است؟
۶۹۵. خداوند با چه چیزهایی ما را امتحان می‌کند؟
۶۹۶. قانونمندی حاکم بر جهان خلقت، تجلی و زمینه‌ساز چیست؟
۶۹۷. شناخت قوانین جهان خلقت از طریق علومی مانند فیزیک، شیمی و زیست‌شناسی چه نتایجی دارد؟
۶۹۸. منظور از عام بودن «سنت ابتلاء» چیست؟
۶۹۹. در سنت ابتلاء، عملکرد درست یا نادرست انسان چه نتایجی را به دنبال دارد؟
۷۰۰. علت تشبیه مؤمن به کفه ترازو چیست؟
۷۰۱. در چه صورتی انسان وارد امتحان‌ها و آزمایش‌های خاص می‌شود؟
۷۰۲. آمادگی برای کسب کمالات برتر معلول و نتیجه چیست؟
۷۰۳. در برابر دعوت انبیا به دین الهی مردم چند دسته می‌شوند؟
۷۰۴. بر اساس سنت امداد، چه کسانی عواقب زاینبار تصمیم غلط خود را در آخرت مشاهده خواهند کرد؟

تعریف اصطلاح

۷۰۵. امداد خاص (توفیق الهی):
۷۰۶. سنت ابتلاء:
۷۰۷. سنت‌های الهی:

پُر تکرار (خررداد ۱۴۰۰ مشترک، دی ۹۹ مشترک و خرداد ۹۸ مشترک)
 (خررداد ۱۴۰۱ انسانی)

کشف ارتباط

۷۰۸. کدام یک از موارد سمت راست به موارد سمت چپ ارتباط دارد؟ (در سمت چپ یک مورد اضافی است.)
- الف) از راه‌های تقویت اخلاص
 ب) دیدار محبوب حقیقی و تقرب به پیشگاه خدا
 ج) عام‌ترین قانون خدا که ثابت و همیشگی است.
- ۱) سنت ابتلاء
 ۲) سنت امداد عام الهی
 ۳) دریافت پاداش‌های وصف‌نشده
 ۴) دوری از گناه و تلاش برای انجام واجبات
۷۰۹. موارد مرتبط با هم را به یکدیگر وصل کنید. (در سمت چپ یک مورد اضافی است.)
- الف) «کَلِّمًا زَيْدٌ فِي إِيمَانِهِ زَيْدٌ فِي بِلَايَةٍ»
 ب) «وَمَا كَانَ عَطَاءُ رَبِّكَ مَحْظُورًا»
 ج) نشان دادن تمایلات درونی افراد
 د) اعطا نعمات دنیوی به همگان
 ه) زمینه‌سازی برای رشد و تعالی شخص مؤمن
- ۱) «نَبَلُوْكُمْ بِالشَّرِّ وَ الْخَيْرِ فِتْنَةً»
 ۲) سنت امداد عام الهی
 ۳) سنت سبقت رحمت بر غضب
 ۴) «إِنَّمَا الْمُؤْمِنُ بِمَنْزِلَةِ كَفَّةِ الْمِيزَانِ»
 ۵) «كَلَّا نُمَدُّ هَؤُلَاءِ وَ هَؤُلَاءِ»
 ۶) «وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا»

سؤالات چهارگزینه‌ای

۷۱۰. از آیه شریفه «وَ مَا كَانَ عَطَاءُ رَبِّكَ مَحْظُورًا» کدام مفهوم دریافت می‌شود؟

- ۱) خداوند انسان را در اعمال اخروی یاری می‌کند و بقای انسان به همین امداد الهی است.
- ۲) اهل دنیا برای دنیای خود از خدا مدد می‌گیرند و تمام نتیجه آن را دریافت خواهند کرد.
- ۳) خداوند به هر دو گروه مؤمنان و کافران مدد می‌رساند؛ اما عطای اخروی امداد خاص نام دارد.
- ۴) هر یک از دو گروه دنیاطلبان و آخرت‌طلبان تحت تربیت الهی قرار داشته و عطای خدا بر ایشان افزای می‌شود.

۷۱۱. کدام آیه شریفه بیانگر این است که «هم دنیاطلبان و هم آخرت‌طلبان» از امکانات دنیا برخوردار می‌شوند و این امر موجب می‌شود که هر کس در مسیری که

انتخاب کرده به پیش رود و سرنوشت خود را آشکار نماید؟

- ۱) «أَحْسِبِ النَّاسَ أَنْ يَتْرَكُوا أَنْ يَقُولُوا آمَنَّا وَ لَا يَفْتَنُون»
- ۲) «كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَ نَبَلَّوْكُمْ بِالشَّرِّ وَ الْخَيْرِ فِتْنَةً وَ إِلَيْنَا تُرْجَعُونَ»
- ۳) «كُلًّا نُمِدُّ هُوْلَاءَ وَ هُوْلَاءَ مِنْ عَطَاءِ رَبِّكَ وَ مَا كَانَ عَطَاءُ رَبِّكَ مَحْظُورًا»
- ۴) «مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا وَ مَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَى إِلَّا مِثْلَهَا وَ هُمْ لَا يُظْلَمُونَ»

۷۱۲. کسی که راه حق را برمی‌گزیند، لوازم و امکانات رسیدن به حق را می‌یابد و کسی که فقط دنیا را انتخاب کرده و برای آن تلاش می‌کند، همان را به دست می‌آورد.

پیام کدام آیه شریفه مرتبط با این سنت الهی است؟

- ۱) «وَ لَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ آمَنُوا وَ اتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِنَ السَّمَاءِ وَ الْأَرْضِ»
- ۲) «مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا وَ مَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَى إِلَّا مِثْلَهَا»
- ۳) «كُلًّا نُمِدُّ هُوْلَاءَ وَ هُوْلَاءَ مِنْ عَطَاءِ رَبِّكَ وَ مَا كَانَ عَطَاءُ رَبِّكَ مَحْظُورًا»
- ۴) «أَحْسِبِ النَّاسَ أَنْ يَتْرَكُوا أَنْ يَقُولُوا آمَنَّا وَ هُمْ لَا يَفْتَنُون»

۷۱۳. آیه شریفه «كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَ نَبَلَّوْكُمْ بِالشَّرِّ وَ الْخَيْرِ...» به چه موضوعی اشاره دارد و کدام آیه شریفه حاکی از آن است؟

- ۱) سنتی عام که صفات درونی انسان را بروز می‌دهد. - «أَحْسِبِ النَّاسَ أَنْ يَتْرَكُوا أَنْ يَقُولُوا آمَنَّا»
- ۲) سنتی عام که صفات درونی انسان را بروز می‌دهد. - «كُلًّا نُمِدُّ هُوْلَاءَ وَ هُوْلَاءَ مِنْ عَطَاءِ رَبِّكَ»
- ۳) سنتی خاص که درستی و نادرستی اعمال انسان را مشخص می‌کند. - «كُلًّا نُمِدُّ هُوْلَاءَ وَ هُوْلَاءَ مِنْ عَطَاءِ رَبِّكَ»
- ۴) سنتی خاص که درستی و نادرستی اعمال انسان را مشخص می‌کند. - «أَحْسِبِ النَّاسَ أَنْ يَتْرَكُوا أَنْ يَقُولُوا آمَنَّا»

(ترکیبی با درس ۲)

۷۱۴. عبارت «لِنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا» بیانگر کدام مرتبه از توحید است و کدام مورد از جلوه‌های توفیق الهی را بیان می‌کند؟

- ۱) ولایت - هدایت قطعی به دنبال پیروی صادقانه از عقل
- ۲) ربوبیت - هدایت قطعی به دنبال پیروی صادقانه از عقل
- ۳) ولایت - نصرت و هدایت الهی به دنبال تلاش و مجاهدت
- ۴) ربوبیت - نصرت و هدایت الهی به دنبال تلاش و مجاهدت

(تجربی ۱۴۰۰)

۷۱۵. سخن امام صادق (ع): «إِنَّمَا الْمُؤْمِنُ بِقَنْزِلَةِ كَفَّةِ الْمِيزَانِ...» در تبیین و روشنگری پیرامون کدام آیه شریفه ارائه شده است؟

- ۱) «وَ الَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا»
- ۲) «لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِنَ السَّمَاءِ وَ الْأَرْضِ»
- ۳) «كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَ نَبَلَّوْكُمْ بِالشَّرِّ وَ الْخَيْرِ فِتْنَةً»
- ۴) «مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا وَ مَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَى إِلَّا مِثْلَهَا»

۷۱۶. امام صادق (ع) فرمودند: «إِنَّمَا الْمُؤْمِنُ بِقَنْزِلَةِ كَفَّةِ الْمِيزَانِ...» در تبیین کدام آیه شریفه می‌توان به این روایت استناد کرد و کدام عبارت توضیح مناسبی برای مفهوم

(انسانی ۱۴۰۰)

آن می‌باشد؟

- ۱) «أَحْسِبِ النَّاسَ أَنْ يَتْرَكُوا أَنْ يَقُولُوا آمَنَّا وَ هُمْ لَا يَفْتَنُون» - این سنت عام‌ترین قانون خداوند است.
- ۲) «فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَ اعْتَصَمُوا بِهِ فَسَيُدْخِلُهُمْ فِي رَحْمَةٍ مِنْهُ» - این سنت عام‌ترین قانون خداوند است.
- ۳) «أَحْسِبِ النَّاسَ أَنْ يَتْرَكُوا أَنْ يَقُولُوا آمَنَّا وَ هُمْ لَا يَفْتَنُون» - قرار گرفتن در دایره این سنت نتیجه عمل خود انسان‌هاست.
- ۴) «فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَ اعْتَصَمُوا بِهِ فَسَيُدْخِلُهُمْ فِي رَحْمَةٍ مِنْهُ» - قرار گرفتن در دایره این سنت نتیجه عمل خود انسان‌هاست.

(زبان ۱۴۰۰)

۷۱۷. کدام قانون الهی شامل همه انسان‌ها در همه دوران‌ها می‌شود و مناسب‌ترین توضیح درباره آن کدام است؟

- ۱) ابتلاء - این سنت برای رشد دادن و به ظهور رساندن استعدادها و نشان دادن تمایلات درونی افراد است.
- ۲) املاء - این سنت برای رشد دادن و به ظهور رساندن استعدادها و نشان دادن تمایلات درونی افراد است.
- ۳) املاء - این قانون برای آگاه شدن از حقیقت درون افراد می‌باشد و زمینه رشد انسان مؤمن را فراهم می‌سازد.
- ۴) ابتلاء - این قانون برای آگاه شدن از حقیقت درون افراد می‌باشد و زمینه رشد انسان مؤمن را فراهم می‌سازد.

۷۱۸. سنت بیان‌شده کدام آیه شریفه عام‌ترین و فراگیرترین قانون خداوند می‌باشد که ثابت و همیشگی است و شامل همه انسان‌ها در همه دوران‌ها می‌شود؟ (خارج انسانی ۱۴۰۰)

- ۱) «وَ أَمَلِي لَهُمْ إِنْ كِيدِي مَتِينٌ»
- ۲) «كُلًّا نُمِدُّ هُوْلَاءَ وَ هُوْلَاءَ مِنْ عَطَاءِ رَبِّكَ»
- ۳) «كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَ نَبَلَّوْكُمْ بِالشَّرِّ وَ الْخَيْرِ فِتْنَةً وَ إِلَيْنَا تُرْجَعُونَ»
- ۴) «وَ لَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ آمَنُوا وَ اتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِنَ السَّمَاءِ وَ الْأَرْضِ»

۷۱۹. پیام موجود در عبارت «آن کس که تنها زندگی زودگذر دنیا را می‌طلبد آن مقدار از آن را که بخواهیم او به هرکس که اراده کنیم می‌دهیم»، در کدام عبارت قرآنی به صراحت و روشنی تبیین شده و مورد تأکید قرار گرفته است؟

(ریاضی ۱۴۰۰)

- ۱) «كُلًّا نُمِدُّ هُوَآءًا وَ هُوَآءًا مِّنْ عَطَاءِ رَبِّكَ وَ مَا كَانَ عَطَاءُ رَبِّكَ مَحْظُورًا»
 ۲) «كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَ نَبْلُوْكُمْ بِالْأَشْرِّ وَ الْخَيْرِ فِتْنَةً وَ إِنَّا نَرْجِعُونَ»
 ۳) «وَ مَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَىٰ إِلَّا مِثْلَهَا وَ هُمْ لَا يَظْلَمُونَ»
 ۴) «وَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِّنْ حَيْثُ لَا يَظْلَمُونَ»

۷۲۰. آیه شریفه کسانی که زندگی دنیا و تجملات آن را بخواهند حاصل کارهایشان را در همین دنیا به آن‌ها می‌دهیم و کم و کاستی نخواهند دید در راستای تبیین و تأکید مفهوم موجود در کدام مورد قابل استناد می‌باشد؟

(هنر ۱۴۰۰)

- ۱) «ذَلِكُمْ بِمَا قَدَّمْتُمْ أَيْدِيَكُمْ وَ أَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَامٍ لِّلْعَبِيدِ»
 ۲) «كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَ نَبْلُوْكُمْ بِالْأَشْرِّ وَ الْخَيْرِ فِتْنَةً وَ إِنَّا نَرْجِعُونَ»
 ۳) «كُلًّا نُمِدُّ هُوَآءًا وَ هُوَآءًا مِّنْ عَطَاءِ رَبِّكَ وَ مَا كَانَ عَطَاءُ رَبِّكَ مَحْظُورًا»
 ۴) «مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا، وَ مَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَىٰ إِلَّا مِثْلَهَا وَ هُمْ لَا يَظْلَمُونَ»

(انسانی ۹۹)

۷۲۱. آیه شریفه «وَ الَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سَبِيلَنَا» مرتبط با کدام مورد است؟

- ۱) داشتن روحیه حق‌پذیری در کسب توفیق الهی نقشی تعیین‌کننده دارد.
 ۲) امداد الهی شامل کسانی می‌شود که با نیت پاک قدم در راه حق می‌گذارند.
 ۳) کسانی که به ندای حقیقت پاسخ مثبت می‌دهند از امداد الهی برخوردار می‌شوند.
 ۴) خداوند به بندگان خود محبت دارد و با همه آنان چه نیکوکار و چه گنهگار با مهربانی رفتار می‌کند.

پاسخ کامل (تشریحی)

۷۲۲. تفاوت امتحان الهی و امتحان بشری را بنویسید.

پُر تکرار (دی ۱۴۰۰ مشترک، خرداد ۱۴۰۰ انسانی، دی ۹۹ مشترک، خرداد ۹۹ انسانی، دی ۹۸ انسانی و دی ۹۷ انسانی)

(شهریور ۹۸ انسانی)

۷۲۳. سنت ابتلاء را شرح دهید.

۷۲۴. در رفتار و عملکرد کسی که مصیبت و گرفتاری را امتحان الهی می‌داند با کسی که آن را یک پیشامد طبیعی می‌شمارد، چه تفاوت‌هایی وجود دارد؟

(دی ۹۸ مشترک)

۷۲۵. سنت امداد عام الهی را شرح دهید.

پُر تکرار (شهریور ۹۹ انسانی و دی ۹۷ مشترک)

۷۲۶. یکی از جلوه‌های توفیق الهی را بنویسید.

۷۲۷. شناخت قوانین حاکم بر زندگی انسان‌ها چه ثمراتی دارد؟

۷۲۸. موفقیت در هر مرحله‌ای از امتحان الهی یا ابتلاء برای هر فرد، سبب‌ساز چیست؟ با ذکر مثال توضیح دهید.

۷۲۹. با ذکر چند مثال توضیح دهید که خداوند با چه چیزی ما را امتحان می‌کند؟

۷۳۰. در رفتار و عملکرد کسی که مصیبت و گرفتاری را امتحان الهی می‌داند با کسی که آن را یک پیشامد طبیعی می‌شمارد، چه تفاوت‌هایی وجود دارد؟

۷۳۱. سنت «امداد عام الهی» را توضیح دهید.

۷۳۲. در اصطلاح دینی، توفیق به چه معناست؟ توضیح دهید.

(شهریور ۱۴۰۰ مشترک)

۷۳۳. مفهوم سنت «امداد خاص (توفیق الهی)» و یکی از جلوه‌های آن را توضیح دهید.

۷۳۴. در کسب توفیق الهی، چه عاملی نقش تعیین‌کننده دارد؟ با ذکر مثال توضیح دهید.

۷۳۵. دو مورد از جلوه‌های امداد خاص الهی (توفیق الهی) را توضیح دهید.

بخش دوم: از «سنت سبقت رحمت بر غضب» تا «سنت تأثیر اعمال در زندگی»

آیات و احادیث

۷۳۶. آیه شریفه «وَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِّنْ حَيْثُ لَا يَظْلَمُونَ» بیانگر حاکمیت کدام سنت الهی بر زندگی انسان‌هاست؟ پُر تکرار (خرداد ۱۴۰۰ انسانی و دی ۹۷ مشترک)

۷۳۷. با توجه به آیه شریفه «وَ لَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ آمَنُوا وَ اتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِّنَ السَّمَاءِ وَ الْأَرْضِ وَلَكِن كَذَّبُوا فَأَخَذْنَاهُم بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ» مطابق با قانون الهی آینده انسان بر اساس _____ رقم می‌خورد.

(خرداد ۹۹ انسانی)

۷۳۸. حدیث شریف امام صادق (ع) که می‌فرماید: «کسانی که به سبب نیکوکاری زندگی دراز دارند از کسانی که به عمر اصلی زندگی می‌کنند بیشترند» در بردارنده کدام سنت الهی است؟

(خرداد ۹۸ مشترک)

۷۳۹. حدیث شریف امام علی (ع) که می‌فرماید: «چه بسا احسان بی‌پای خدا کسی را گرفتار کند و پرده‌پوشی خدا او را مغرور سازد» بیانگر کدام سنت الهی است؟ (خرداد ۹۹ مشترک)

۷۴۰. با توجه به آیه «وَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِّنْ حَيْثُ لَا يَظْلَمُونَ وَ أَمْ لِي لَنْ كَيْدِي مَتِينٌ»، به سؤالات زیر پاسخ دهید.

الف) برخی گناهکاران به دست خویش خود را در معرض هلاکت قرار می‌دهند و _____ گرفتار عذاب می‌شوند.

ب) با توجه به آیه فوق، تحلیل کنید که در چه صورتی وفور نعمت نشانه سنت استدرج است؟

(خرداد ۹۹)

۷۴۱. با توجه به آیه «مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا وَ مَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَىٰ إِلَّا مِثْلَهَا وَ هُمْ لَا يَظْلَمُونَ»، سؤالات زیر پاسخ دهید.

الف) خداوند پاداش کار نیک را چند برابر و کیفر کار بد را به اندازه خودش می‌دهد و این نشانه _____ الهی است.

ب) آیه فوق حاکی از کدام یک از سنت‌های الهی است؟

۷۴۲. با توجه به آیه «وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِّنَ السَّمَاءِ وَالأَرْضِ وَ لَكِن كَذَّبُوا فَأَخَذْنَاهُم بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ»، به سؤالات زیر پاسخ دهید.
الف) این آیه بیانگر کدام یک از سنت‌های الهی است؟

ب) با توجه به آیه فوق، تحلیل کنید که حکمت برخی پیشامدهای سخت و ناگوار در زندگی چیست؟

ج) چه مواردی سبب نزول برکات الهی می‌گردد؟

۷۴۳. با تأمل در فرمایش امام صادق (ع): «مَن يَمُوتُ بِالدُّنُوبِ أَكْثَرَ مِمَّنْ يَمُوتُ بِالأَجَالِ وَ مَن يَعِيشُ بِالإِحْسَانِ أَكْثَرَ مِمَّنْ يَعِيشُ بِالأَعْمَارِ» به سؤالات زیر پاسخ دهید.
الف) ترجمه کنید.

ب) حدیث فوق به کدام یک از سنت‌های الهی اشاره دارد؟

ج) طبق تعالیم دینی چه مواردی عمر را افزایش می‌دهد؟

د) طبق تعالیم دینی چه مواردی عمر را کاهش می‌دهد؟

۷۴۴. از دیدگاه امام صادق (ع)، منظور خداوند از عبارت: «سَنَسْتَدْرِجُهُم مِّنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ» چیست؟

۷۴۵. از دیدگاه امیرالمؤمنین علی (ع):

الف) «احسان پیاپی خدا به بندگان» و «پرده‌پوشی‌اش» و «ستایش مردم» سبب‌ساز چه مواردی در انسان می‌شود؟

ب) سخت‌ترین نوع امتحان خداوند چگونه است؟

۷۴۶. بر اساس خطبه‌ای که حضرت زینب (س) در شام و در برابر یزید ایراد کرد بیان کنید از نظر ایشان، یزید در کدام یک از سنت‌های الهی گرفتار شده است؟

سؤالات درست و نادرست

۷۴۷. خداوند با غضب خود، با بندگان رفتار می‌کند و کار نیک را چند برابر پاداش می‌دهد.

۷۴۸. سنت «املاء و استدراج» از سنت‌های حاکم بر زندگی معاندان و غرق‌شدگان در گناه است.

۷۴۹. ایمان به خدا و تقوای واقعی افراد جامعه سبب نزول برکات الهی می‌شود.

۷۵۰. رضایت سریع خداوند از بنده‌ای که از او طلب آمرزش کرده است، یکی از نمونه‌های توفیق الهی است.

۷۵۱. تلاش برای کسب روزی حلال و نیکی به والدین، عمر را افزایش می‌دهد.

سؤالات جای خالی

(شهریور ۹۸ انسانی)

۷۵۲. حفظ آبروی بندگان گناهکار و پذیرش عبادت اندک، نمونه‌هایی از سنت _____ است.

۷۵۳. قرار گرفتن در دایره سنت املاء و سنت استدراج نتیجه _____ است.

۷۵۴. سنگین شدن بار گناهان و حرکت تدریجی معاندان و غرق‌شدگان در گناه به سوی هلاکت ابدی سنت _____ نام دارد. **پُر تکرار (شهریور ۱۴۰۰ مشترک و دی ۹۹ انسانی)**

۷۵۵. _____ یا _____ به ترتیب از عوامل مؤثر در طول عمر یا کوتاهی آن است.

۷۵۶. به فرموده امام علی (ع): «خدا هیچ‌کس را همانند کسی که به او _____ امتحان و آزمایش نکرده است.»

(دی خارج انسانی ۹۹)

۷۵۷. حرکت تدریجی معاندان و غرق‌شدگان در گناه به سوی هلاکت ابدی، سنت _____ نام دارد.

سؤالات دوگزینه‌ای

۷۵۸. حدیث امام صادق (ع) که می‌فرماید: «کسانی که به سبب نیکوکاری زندگی دراز دارند از کسانی که به عمر اصلی زندگی می‌کنند بیشترند.» که با کدام سنت الهی است؟

پُر تکرار (شهریور ۱۴۰۰ انسانی و خرداد ۹۹ انسانی)

الف) سنت تأثیر اعمال انسان در زندگی او

ب) سنت سبقت رحمت بر غضب

۷۵۹. حدیث امام صادق (ع) که می‌فرماید: «کسانی که به واسطه گناه می‌میرند از کسانی که به واسطه سرآمد عمرشان می‌میرند بیشترند.» به کدام سنت الهی مرتبط است؟

پُر تکرار (خرداد ۱۴۰۰ انسانی و دی ۹۹ انسانی)

الف) تأثیر اعمال انسان در زندگی او

ب) سنت سبقت رحمت بر غضب

۷۶۰. آنجا که «خداوند بر کسی سخت می‌گیرد» و «آنجا که بر امکانات و نعمت‌ها می‌افزاید» به ترتیب به کدام سنت‌ها اشاره دارد؟

الف) سبقت رحمت بر غضب - سنت املاء و استدراج

ب) سنت املاء و استدراج - سنت سبقت رحمت بر غضب

۷۶۱. عبارت زیر توصیفی از کدام سنت الهی است؟

«مهلت‌ها و نعمت‌ها، با اختیار و اراده خودشان به صورت بلای الهی جلوه‌گر شده و باعث می‌شود که بار گناهان آنان هر روز سنگین و سنگین‌تر شود و به سوی هلاکت ابدی نزدیک‌تر شوند»

الف) ابتلاء

ب) استدراج

۷۶۲. خداوند در قرآن کریم چه دلیلی را برای «وَأَفْلَىٰ لَهُم» بیان می‌کند؟

الف) «مَنْ حَيْثُ لَا يَغْلَمُونَ»

ب) «إِنَّ كَيْدِي مَتِينٌ»

۷۶۳. افزایش عمر، بهبود زندگی و عدم استجاب دعا به ترتیب بازتاب کدام یک از اعمال انسان است؟

الف) صلح‌رحم و محبت به خویشان - امانت‌داری - ظلم به دیگران

ب) آب‌دادن به درخت تشنه - دادن صدقه - افزایش گناه

(ترکیبی با درس ۲)

۷۶۴. آیه شریفه «وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا» به ترتیب در بردارنده کدام یک از مراتب توحید است؟

الف) توحید در ولایت - توحید عملی

ب) توحید عملی - توحید در ربوبیت

سؤالات کوتاه پاسخ

(دی ۹۷ انسانی)

(خرداد ۱۴۰۱ مشترک)

(دی خارج انسانی ۹۹)

۷۶۵. برخی سنت‌های الهی را نام ببرید.

۷۶۶. کدام سنت بیانگر حالت تدریجی حرکت به سوی عذاب الهی است؟

۷۶۷. سنت حاکم بر زندگی «معاندان و غرق‌شدگان در گناه» کدام است؟

۷۶۸. آموزش برخی گناهان با انجام کار نیک، به کدام سنت الهی اشاره دارد؟

۷۶۹. آنجا که خداوند بر کسی غضب می‌کند از چه دریچه‌ای است؟

۷۷۰. نمونه‌هایی از سبقت رحمت خدا بر غضب او را نام ببرید.

۷۷۱. خداوند عمل نیک و کار بد را چگونه جزا می‌دهد؟

۷۷۲. قرار گرفتن در دایره سنت املاء و سنت استدراج نتیجه چیست؟

۷۷۳. بر اساس تعالیم دینی چه مواردی سبب نزول بلا و عدم استجاب دعا می‌شود؟

۷۷۴. بر اساس تعالیم دینی نزول برکات الهی معلول چیست؟

۷۷۵. براساس تعالیم الهی، تأثیر هر یک از اعمال زیر را بر زندگی انسان‌ها مشخص کنید.

(د) احسان به والدین

(ج) محبت به خویشان

(ب) تقوا و ایمان

(الف) ظلم به دیگران

۷۷۶. وقتی انسان کار نیک یا بدی انجام می‌دهد، به ترتیب خداوند به فرشته‌اش چه فرمانی می‌دهد؟

۷۷۷. به فرموده امام علی (ع) به ترتیب چه عواملی ممکن است سبب گرفتاری، غرور و فریب انسان شوند؟

۷۷۸. بنا به فرمایش امیرالمؤمنین علی (ع)، سخت‌ترین نوع امتحان و آزمایش الهی چگونه است؟

تعریف اصطلاح

۷۷۹. سنت استدراج:

۷۸۰. سنت سبقت رحمت بر غضب:

کشف ارتباط

۷۸۱. موارد مرتبط را به هم وصل کنید. (در سمت چپ یک مورد اضافی است).

الف) سنت املاء	○	۱) به ظهور رساندن استعدادها	○
ب) سنت ابتلاء	○	۲) دستگیری از انسان تلاشگر	○
ج) سنت توفیق	○	۳) قراردادن امکانات	○
		۴) غوطه‌ور شدن در گناهان	○

(شهریور ۹۸ مشترک)

۷۸۲. هر یک از موارد سمت راست با کدام یک از موارد سمت چپ ارتباط دارد؟ (در سمت چپ یک مورد اضافی است).

الف) حمایت خدا از انسان تلاشگر و مجاهد	○	۱) ابتلاء	○
ب) ساخته و شناخته شدن هویت و شخصیت انسان‌ها	○	۲) امداد خاص	○
ج) سنت حاکم بر زندگی معاندان و غرق‌شدن در گناه	○	۳) استدراج	○
		۴) امداد عام	○

۷۸۳. هر یک از عبارات سمت راست با کدام یک از عبارات سمت چپ ارتباط دارد؟ (در سمت چپ یک مورد اضافی است). (شهریور ۹۹ مشترک، ترکیبی با درس ۵)

الف) مشارکت چند عامل به صورت مجموعه و با همکاری یکدیگر برای پیدایش یک پدیده	○	۱) سنت «سبقت رحمت بر غضب»	○
ب) اثرگذاری عوامل در یکدیگر برای پیدایش یک پدیده	○	۲) سنت «املاء و استدراج»	○
ج) پروردگار شما رحمت را بر خود واجب کرده است.	○	۳) علل طولی	○
د) از جمله سنت‌های حاکم بر زندگی معاندان و غرق‌شدگان در گناه	○	۴) سنت «ابتلاء» یا امتحان الهی	○
		۵) علل عرضی	○

(دی ۱۴۰۰ انسانی)

۷۸۴. هر یک از موارد سمت راست با کدام یک از موارد سمت چپ ارتباط دارد؟ (در سمت چپ یک مورد اضافی است).

الف) از سنت‌های حاکم بر زندگی معاندان و غرق‌شدگان	○	۱) سنت امداد خاص	○
ب) رضایت سریع خدا از کسی که طلب آموزش کرده	○	۲) سنت املاء و استدراج	○
ج) حمایت خدا از انسان تلاشگر و مجاهد	○	۳) سنت رحمت بر غضب	○
		۴) سنت امداد عام الهی	○

۷۸۵. موارد مرتبط با هم را به یکدیگر وصل کنید. (در سمت چپ دو مورد اضافی است.)

الف) «مَنْ يَعِشْ بِالْإِحْسَانِ»	○	۱) «لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ»	○
ب) «فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا»	○	۲) سَنَّتْ أَمْدَادَ عَامِ الْهَيْ	○
ج) تلاش و مجاهدت انسان	○	۳) «إِنَّمَا الْمُؤْمِنُ بِمَنْزِلَةِ كَفَّةِ الْمِيزَانِ»	○
		۴) خداوند، رحمت را بر خودش واجب کرد.	○
		۵) «وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا»	○

۷۸۶. هر یک از عبارت‌های ستون سمت راست با کدام یک از عبارت‌های ستون سمت چپ ارتباط دارد؟ (یک مورد اضافی است) (دی ۱۴۰۱ مشترک)

الف) احسان پیاپی خدا و پرده‌پوشی او و مغرور شدن انسان‌ها	○	۱) سَنَّتْ أَمْدَادَ خَاصٍ	○
ب) ثبت فوری اعمال نیک بندگان توسط فرشتگان الهی	○	۲) سَنَّتْ أَمْدَادَ عَامِ الْهَيْ	○
ج) ایجاد شرایط و اسباب برای آسان‌تر به مقصد رساندن مؤمنان	○	۳) سَنَّتْ ابْتِلَاءٍ	○
د) ایجاد شرایط و موقعیت برای بروز صفات درونی افراد	○	۴) سَنَّتْ امْلَاءٍ وَ اسْتَدْرَاجٍ	○
		۵) سَنَّتْ سَبَقَتْ رَحْمَتِ بَرِ غَضَبِ الْهَيْ	○

سؤالات چهارگزینه‌ای

۷۸۷. آیه شریفه «وَلَكِنْ كَذَّبُوا فَأَخَذْنَاهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ» با کدام آیه هم‌مفهوم است و به چه موضوعی اشاره دارد؟

- ۱) «ذَلِكَ بِمَا قَدَّمْتُمْ أَيْدِيكُمْ وَ أَنْ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَامٍ لِلْعَبِيدِ» - عامل محرومیت‌های مردم، اعمال خود آن‌هاست.
- ۲) «وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ» - عامل محرومیت‌های مردم، اعمال خود آن‌هاست.
- ۳) «ذَلِكَ بِمَا قَدَّمْتُمْ أَيْدِيكُمْ وَ أَنْ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَامٍ لِلْعَبِيدِ» - انسان‌ها در دنیا نتیجه اعمال خودشان را خواهند دید.
- ۴) «وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ» - انسان‌ها در دنیا نتیجه اعمال خودشان را خواهند دید.

۷۸۸. «آموزش برخی گناهان با انجام کار نیک»، «نصرت و هدایت الهی به دنبال تلاش و مجاهدت» و «ساختن و شناختن هویت و شخصیت انسان»، به ترتیب مرتبط با کدام سنت‌های الهی است؟

۱) توفیق الهی - امداد الهی - امتحان الهی	○	۲) سبقت رحمت بر غضب - توفیق الهی - امتحان الهی	○
۳) سبقت رحمت بر غضب - توفیق الهی - امداد الهی	○	۴) امداد الهی - توفیق الهی - سبقت رحمت بر غضب	○

۷۸۹. از آیه شریفه «مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا وَ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَى إِلَّا مِثْلَهَا وَ هُمْ لَا يَظْلَمُونَ» کدام مفهوم دریافت می‌شود و با کدام سنت مرتبط است؟ (زبان ۹۹)

- ۱) کارهای نیک و بد همراه انسان است و در قیامت از او جدا نمی‌شود. - سبقت رحمت بر غضب
- ۲) کارهای نیک و بد همراه انسان است و در قیامت از او جدا نمی‌شود. - تأثیر اعمال در زندگی انسان
- ۳) اگر کسی در دنیا کار نیکی یا بدی انجام داد، قطعاً در دنیا نتیجه‌اش را می‌بیند. - سبقت رحمت بر غضب
- ۴) اگر کسی در دنیا کار نیکی یا بدی انجام داد، قطعاً در دنیا نتیجه‌اش را می‌بیند. - تأثیر اعمال در زندگی انسان

۷۹۰. به ترتیب آیه شریفه «افرادی که در آخرت جز آتش دوزخ ندارند و هر چه در دنیا کرده‌اند بر باد رفته و آنچه را که انجام می‌دهند باطل است» و روایت «چه بسا احسان پیاپی خدا کسی را گرفتار کند و پرده‌پوشی خدا او را مغرور سازد» به کدام سنت الهی اشاره دارند؟ (خارج ۱۴۰۰)

۱) امداد عام الهی - املاء و استدراج	○	۲) ابتلاء - املاء و استدراج	○
۳) ابتلاء - امداد خاص توفیق الهی	○	۴) امداد عام الهی - امداد خاص توفیق الهی	○

۷۹۱. حضرت علی (ع) می‌فرماید: «چه بسا احسان پیاپی خدا، کسی را گرفتار کند و پرده‌پوشی خدا او را مغرور سازد و با ستایش مردم فریفته و شیفته خود گردد و خدا هیچ‌کس را همانند او امتحان و آزمایش نکرده است.» با توجه به فرمایش حضرت، کدام سنت الهی شامل او می‌شود و نتیجه چیست؟ (تجربی ۹۹)

۱) ابتلاء - «وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ»	○	۲) املاء - «وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ»	○
۳) ابتلاء - «وَلَكِنْ كَذَّبُوا فَأَخَذْنَاهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ»	○	۴) املاء - «وَلَكِنْ كَذَّبُوا فَأَخَذْنَاهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ»	○

۷۹۲. آنان که راه باطل را برمی‌گزینند و با حق، عناد و دشمنی می‌ورزند، گرفتار کدام سنت می‌شوند و کدام آیه شریفه حاکی از آن است؟ (هنر ۹۸ با کمی تغییر)

- ۱) املاء - «وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ»
- ۲) امداد - «وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ»
- ۳) املاء - «كُلًّا نُمِدُّ هُوْلَاءَ وَ هُوْلَاءَ مِنْ عَطَاءِ رَبِّكَ وَ مَا كَانَ عَطَاءُ رَبِّكَ مَحْظُورًا»
- ۴) امداد - «كُلًّا نُمِدُّ هُوْلَاءَ وَ هُوْلَاءَ مِنْ عَطَاءِ رَبِّكَ وَ مَا كَانَ عَطَاءُ رَبِّكَ مَحْظُورًا»

۷۹۳. چه کسانی گرفتار سنت استدراج می‌شوند و این سنت چگونه ایشان را گرفتار عذاب نموده است؟ (ریاضی ۹۸)

۱) «أَهْلَ الْقُرَى» - «هَمْ لَا يَظْلَمُونَ»	○	۲) «الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا» - «هَمْ لَا يَظْلَمُونَ»	○
۳) «أَهْلَ الْقُرَى» - «مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ»	○	۴) «الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا» - «مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ»	○

۷۹۴. از آیه شریفه «وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِّنَ السَّمَاءِ وَالأَرْضِ وَلَٰكِن كَذَّبُوا فَأَخَذْنَاهُم بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ» کدام مفهوم دریافت می‌شود؟ (ریاضی ۹۹)

- ۱) شناخت و معرفت به خداوند سبب نزول برکات الهی می‌شود و دروغ شمردن آیات الهی باعث نزول عذاب است.
- ۲) ایمان و تقوای جمعی سبب نزول برکات الهی می‌شود و عامل محرومیت‌های مردم، اعمال خود آن‌هاست.
- ۳) نداشتن ایمان و تقوای الهی سبب می‌شود که جامعه از نعمت‌های مادی مانند نزول باران بی‌بهره شود.
- ۴) صرف توجه به امور معنوی و باورهای دینی مردم باعث شکوفایی زندگی مادی و معنوی مردم می‌شود.

۷۹۵. آیه شریفه «وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِّنَ السَّمَاءِ وَالأَرْضِ» ناظر بر کدام سنت الهی است و با کدام روایت، هم‌مفهوم است؟ (هنر ۹۹)

- ۱) تأثیر اعمال انسان در زندگی او - «مَنْ يَمُوتْ بِالدُّنُوبِ أَكْثَرَ مِمَّنْ يَمُوتُ بِالأَجَالِ»
- ۲) توفیق الهی از امداد عام خداوند - «مَنْ يَمُوتْ بِالدُّنُوبِ أَكْثَرَ مِمَّنْ يَمُوتُ بِالأَجَالِ»
- ۳) تأثیر اعمال انسان در زندگی او - «مَنْ يَعِيشُ بِالأِحْسَانِ أَكْثَرَ مِمَّنْ يَعِيشُ بِالأَعْمَارِ»
- ۴) توفیق الهی از امداد عام خداوند - «مَنْ يَعِيشُ بِالأِحْسَانِ أَكْثَرَ مِمَّنْ يَعِيشُ بِالأَعْمَارِ»

۷۹۶. اگر مردم ایمان بیاورند و اهل تقوا باشند چه نتیجه‌ای می‌بینند و در غیر این صورت گرفتار کدام مسئله خواهند شد؟ (تجربی ۹۸)

- ۱) «كُلًّا تَمُدُّ هُوَلاءَ وَ هُوَلاءَ مِنْ عَطَاءِ رَبِّكَ» - «وَهُمْ لَا يَتْلَمُونَ»
- ۲) «لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِّنَ السَّمَاءِ وَالأَرْضِ» - «وَهُمْ لَا يَتْلَمُونَ»
- ۳) «كُلًّا تَمُدُّ هُوَلاءَ وَ هُوَلاءَ مِنْ عَطَاءِ رَبِّكَ» - «فَأَخَذْنَاهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ»
- ۴) «لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِّنَ السَّمَاءِ وَالأَرْضِ» - «فَأَخَذْنَاهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ»

۷۹۷. کدام سنت الهی، تنها حاکم بر زندگی گناهکاران است و کدام آیه مؤید آن می‌باشد؟ (تجربی ۹۷)

- ۱) املاء - «وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ»
- ۲) املاء - «كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَ نَبْلُوكُم بِالشَّرِّ وَ الخَيْرِ فِتْنَةً»
- ۳) ابتلاء - «كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَ نَبْلُوكُم بِالشَّرِّ وَ الخَيْرِ فِتْنَةً»
- ۴) ابتلاء - «وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ»

۷۹۸. بر اساس آیات قرآن کریم چه کسانی مشمول رحمت و اسعاه الهی خواهند بود؟

- ۱) «مَنْ جَاءَ بِالأِحْسَانِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا»
- ۲) «وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا»
- ۳) «كُلًّا تَمُدُّ هُوَلاءَ وَ هُوَلاءَ مِنْ عَطَاءِ رَبِّكَ»
- ۴) «وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ آمَنُوا وَ اتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ»

۷۹۹. کدام یک از عبارات زیر درست است؟

- الف) بر اساس قضای الهی، جهان خلقت قانونمند است و پدیده‌های آن در دایره قوانین خاصی مسیر تکاملی خود را می‌پیماند.
- ب) کوچک‌ترین حادثه‌ای که پیرامون ما رخ می‌دهد، امتحانی برای ماست تا روشن شود که ما نسبت به آن حادثه چه تصمیمی می‌گیریم و چگونه عمل می‌کنیم.
- ج) امداد عام الهی شامل حال کسانی می‌شود که با نیت پاک، قدم در راه حق می‌گذارند و سعادت آخروی و رضایت پروردگار را هدف خود قرار می‌دهند.
- د) آموزش گناهان با توبه، آموزش برخی گناهان با انجام کار نیک، حفظ آبروی بندگان گناهکار، پذیرش عبادت اندک و رضایت سریع از کسی که طلب آموزش کرده، از نشانه‌های سنت امداد خاص است.

ه) اگر کسانی چنان در گناه و باطل پیش روند که با حق دشمنی و لجابت ورزند، خداوند به آن‌ها فرصتی می‌دهد و آن‌ها این فرصت را وسیله غوطه‌ور شدن در گناهان قرار می‌دهند درگیر سنت استدراج می‌شوند.

و) آینده زندگی هر فرد و اتفاقاتی که برای او رخ می‌دهد، در موارد بسیاری تحت تأثیر رفتارهای گذشته او، اعم از رفتارهای خوب و بد است.

- ۱) الف - ج - و ۲) ب - ج - د ۳) ب - د - ه ۴) الف - ب - ه

پاسخ کامل (تشریحی)

۸۰۰. با ذکر مثال «سبقت رحمت بر غضب» خداوند را که یکی از سنت‌های الهی است، توضیح دهید.

۸۰۱. یکی از موارد سبقت رحمت بر غضب خداوند که در رابطه با کار نیک و گناهان انسان می‌باشد را توضیح دهید.

۸۰۲. سنت املاء و استدراج را شرح دهید. **پُر تکرار (شهریور ۹۹ مشترک، خرداد ۹۸ انسانی و شهریور ۹۸ مشترک)**

۸۰۳. وفور نعمت در چه صورتی نشان‌دهنده تست املاء و استدراج است؟ (شهریور ۱۴۰۱)

۸۰۴. طبق سنت الهی «املاء و استدراج» خداوند با کسانی که با حق دشمنی و لجابت می‌ورزند، چگونه رفتار می‌کند. (دی خارج ۹۹)

۸۰۵. سنت حاکم بر زندگی معاندان و غرق‌شدگان در گناه چه نام دارد؟ آن را توضیح دهید.

۸۰۶. چگونه اعمال انسان در زندگی او تأثیر می‌گذارد؟ با ذکر حدیثی از امام صادق (ع) توضیح دهید.

۸۰۷. بر اساس تعالیم دینی، برخی از مصادیق «تأثیر اعمال انسان در زندگی او» را بیان کنید.

شهریور ۱۴۰۲

سؤالات امتحان نهایی نوبت دوم

تاریخ: ۱۴۰۲ / ۰۵ / ۲۹

مدت امتحان: ۸۰ دقیقه

رشته: علوم انسانی

درس: دین و زندگی ۳ (دوازدهم)

ردیف	سؤالات	نمره
۱	الف) با توجه به آیات قرآن و حدیث پاسخ دهید. آیه شریفه مقابل را ترجمه کنید: «وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزُّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرْثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ» در عبارت «قُلِ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ» «واحد قهار» بودن خداوند به چه معناست؟ براساس عبارت «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا هَدُوءَ وَهَدْوَكُمْ أَوْلِيَاءَ» جامعه توحیدی با چه کسانی دوستی نمی‌کند؟ با توجه به آیه «أَحْسِبَ النَّاسَ أَنْ يَتْرَكُوا أَنْ يَقُولُوا آمَنَّا وَهُمْ لَا يُفْتَنُونَ» چه کسانی مورد امتحان قرار می‌گیرند؟ برترین جهاد، از نظر رسول خدا (ص) چیست؟	۰/۵ ۰/۵ ۰/۵ ۰/۵ ۰/۵
۶	ب) درستی یا نادرستی گزاره‌های زیر را مشخص کنید. شیطان اقرار کرده است که توانایی فریب دادن انسان‌های حکیم را ندارد. اطاعت از هوای نفس و قدرت‌های مادی، موجب سلب آرامش انسان می‌شود. اگر کسی تقدیرها را در نظم فعلی جهان ببیند، امکان استفاده از اختیار را نخواهد داشت. آمزش گناهان با توبه و پذیرش عبادات اندک، نمونه‌هایی از سنت امداد عام الهی است.	۰/۲۵ ۰/۲۵ ۰/۲۵ ۰/۲۵
۱۰	ج) جملات زیر را با کلمات مناسب تکمیل کنید. حضور در نماز جماعت بدون اخلاص، موجب _____ می‌شود. احساس رضایت و پشیمانی، تفکر و تصمیم و _____ از شواهد وجود اختیار در انسان است. دلیل شخصیت ثابت و پایدار انسان موحد این است که او زندگی خود را براساس _____ تنظیم کرده است. عمل پیرایش به این معنی است که _____ گناهان را از قلب خارج کرده و آن را شست‌وشو می‌دهد.	۰/۵ ۰/۵ ۰/۵ ۰/۵
۱۴	د) هر یک از موارد سمت راست را با موارد سمت چپ ارتباط دهید. (در سمت چپ یک مورد اضافه است) پیامبر (ص) افق نگاه انسان‌ها را از محدوده زندگی دنیایی فراتر بود. ☒ الف) عدالت‌محوری نعمت‌ها و ثروت‌های زمین نباید در انحصار گروهی محدود باشد. ☒ ب) دعوت به تعقل و علم‌آموزی از دلایل تشکیل حکومت اسلامی است. ☒ ج) قبول ولایت الهی پیامبر (ص) آداب جاهلی خرافی را در جامعه نابود ساخت. ☒ د) ایمان به معاد ☒ ه) ایمان به توحید	۲
۱۸	ه) به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید. در چه صورتی، خداوند لذت معرفت همیق و والا را به انسان خواهد چشاند؟ میزان تأثیرگذاری اعتقاد به توحید در زندگی انسان به چه عاملی بستگی دارد؟ کدام یک از راه‌های تقویت اخلاص، موجب افزایش محبت به خداوند در قلب انسان می‌شود؟ به چه علت در نقشه جهان، ویژگی‌ها و قانون‌هایش، نقص و کاستی راه ندارد؟ چرا بعد از ظهور اسلام وضعیت بهداشت و سلامت مسلمانان متحول شد؟ چه اقداماتی برای تجدید حیات تمدن اسلامی در حوزه تقویت توانایی‌های فردی لازم است؟	۰/۵ ۰/۵ ۰/۵ ۰/۵ ۰/۵ ۰/۵
۲۴	و) اصطلاحات زیر را تعریف کنید. پدیده:	۱
۲۵	سلب توفیق:	

شهریور ۱۴۰۲	سؤالات امتحان نهایی نوبت دوم		
تاریخ: ۱۴۰۲ / ۰۵ / ۲۹	مدت امتحان: ۸۰ دقیقه	رشته: علوم انسانی	درس: دین و زندگی ۳ (دوازدهم)

ردیف	سؤالات	نمره
	ز) حکم فقهی هر یک از موارد زیر را مشخص کنید. (واجب، جایز، مستحب، حرام، واجب کفایی) (یک مورد اضافی است)	۲
۲۶	شرط‌بندی در بازی‌ها و ورزش‌های معمولی	
۲۷	تولید انواع آثار هنری به منظور مبارزه با ابتذال اخلاقی	
۲۸	شرکت در مجالس هروسی به شرط رعایت روابط میان محرم و نامحرم	
۲۹	تنظیم روابط اقتصادی با کشورها توسط دولت جهت حفظ استقلال کشور	
	ح) به سؤالات زیر پاسخ کامل دهید.	
۳۰	چرا در تعالیم دین به کتمان گناه، توصیه شده است؟	۱
۳۱	صحیح نبودن تصور چند خدایی را توضیح دهید.	۱
۳۲	بنابر سنت «املاء» و «استدراج» انجام گناه، دشمنی و لجاجت با حق چه پیامدهایی برای انسان دارد؟	۱
۳۳	چگونه شیطان، فرد توبه‌کننده را از رحمت الهی ناامید می‌سازد؟	۱/۵
۳۴	از چه جهاتی آشنا شدن با نقاط قوت و ضعف تمدن جدید اروپا برای ما مسلمانان مطلوب است؟	۱/۵
	جمع نمره	۲۰

۶۸۶. **ب** آشنایی ما با نشانه‌های الهی و بهره‌گرفتن از طبیعت - نتایج شناخت قوانین حاکم بر زندگی انسان‌ها عبارت است از: ۱ نگرش صحیح ما نسبت به تلخی‌ها و شیرینی‌ها، شکست‌ها و موفقیت‌ها، بیماری و سلامت و به‌طور کلی همهٔ حوادث زندگی ۲ ممتازشدن دیدگاه ما از دیگران نسبت به وقایع و حوادث جهان ۳ تأثیر به‌سزا در روابطمان با خدا، با خود، با خلقت و با دیگران ۶۸۷. **ب** سنت ابتلاء

۶۸۸. **الف** انسان مؤمن - رابطهٔ میان سطح ایمان و آزمایشات الهی - امام صادق (ع): «أَمَّا الْمُؤْمِنُ بِمَنْزِلَةِ كَفَّةِ الْمِيزَانِ كُلَّمَا زِيدَ فِي إِيمَانِهِ زِيدَ فِي بَلَائِهِ» ۶۸۹. **الف** کسانی که زندگی دنیا و تجملات آن را بخواهند - سنت امداد عام - در قرآن کریم می‌خوانیم: «کسانی که زندگی دنیا و تجملات آن را بخواهند، حاصل کارهایشان را در همین دنیا به آنان می‌دهیم و کم‌وکاستی نخواهند دید؛ اما اینان در آخرت جز آتش دوزخ ندارند و هرچه در دنیا کرده‌اند، بر باد رفته و آنچه را که انجام می‌دهند، باطل است.»

۶۹۰. **الف** سنت توفیق الهی - تلاش و کوشش

۶۹۱. **الف** عوامل درونی ۶۹۳. سنت ابتلاء

۶۹۲. آسان نمودن ۶۹۴. سنت ابتلاء

۶۹۵. خداوند با هر امر خیر یا شری ما را می‌آزماید.

۶۹۶. تجلی تقدیر الهی و زمینه‌ساز حرکت و پویایی انسان و به‌کارگیری اراده و اختیار اوست.

۶۹۷. سبب آشنایی ما با نشانه‌های الهی و نیز بهره‌گرفتن از طبیعت می‌شود.

۶۹۸. یعنی شامل همهٔ انسان‌ها در همهٔ دوران باشد.

۶۹۹. عمل درست، رشد و کمال و عمل نادرست، عقب‌ماندگی و خسران ما را به دنبال دارد.

۷۰۰. زیرا هر اندازه ایمانش افزوده شود، امتحانش نیز سنگین‌تر می‌شود.

۷۰۱. بنا به سنت ابتلاء، اگر انسان ایمان به خداوند و بندگی او را اعلام کند، وارد امتحان‌ها و آزمایش‌های خاص آن می‌شود.

۷۰۲. به میزانی که انسان در آزمون‌های اولیه سربلند بیرون آید، قدم در آزمون‌های بعد می‌گذارد و برای کسب کمالات برتر آماده می‌شود.

۷۰۳. دو دسته: دسته‌ای به ندای حقیقت پاسخ مثبت می‌دهند و هدایت الهی را می‌پذیرند و دسته‌ای لجاجت ورزیده و در مقابل حق می‌ایستند.

۷۰۴. کسانی که فقط دنیا را انتخاب کرده و برای آن تلاش می‌کنند.

۷۰۵. امداد خاص خدای متعال نسبت به آنان که بانیت پاک قدم در راه حق گذارند و سعادت جهان آخرت و رضایت پروردگار را هدف خود قرار دهند توفیق الهی نام دارد.

۷۰۶. در لغت به معنای امتحان است و در اصطلاح دینی به معنای قرار دادن فرد در شرایط و موقعیتی است که صفات درونی خود را بروز دهد و درستی و نادرستی آنچه را ادعا کرده مشخص سازد.

۷۰۷. قوانینی که زندگی فردی و اجتماعی انسان‌ها را در برمی‌گیرد. قرآن کریم از این قوانین با عنوان «سنت‌های الهی» یاد کرده و مردم را به شناخت آن‌ها، به‌خصوص سنت‌های مربوط به زندگی انسان دعوت نموده است.

۷۰۸. **الف** ۴ **ب** ۳ **ج** ۱

۷۰۹. **الف** ۴ **ب** ۵ **ج** ۱ **د** ۲ **ه** ۶

۷۱۰. گزینهٔ «۴» این عبارت در انتهای آیهٔ سنت امداد الهی آمده است و مطابق این سنت، خداوند در دنیا (نه آخرت) به هر دو گروه دنیاطلبان و آخرت‌طلبان فیض و بخشش دارد و حتی اگر دنیاطلبان مخالف خدا هم باشند بخشی از دنیا (نه همهٔ آن) را به ایشان می‌دهد. (كُلًّا نُمِدُّ هُوَآءًا وَ هُوَآءًا مِّنْ عَطَاءِ رَبِّكَ وَ مَا كَانَ عَطَاءُ رَبِّكَ مَحْظُورًا)

۷۱۱. گزینهٔ «۳» این آیه با عبارت «كُلًّا نُمِدُّ» اشاره به سنت امداد عام الهی دارد که در آن هر دو گروه دنیاطلبان و آخرت‌طلبان از امکانات دنیوی بهره‌مند می‌گردند.

۶۴۹. خیر، علم خداوند هم پایان و نتیجهٔ امور و هم فرایند انجام حوادث را دربرمی‌گیرد. در واقع علم خداوند به سلسلهٔ تصمیم‌ها و عوامل دیگر مؤثر در آن فرایند نیز متعلق است. در حقیقت، علم خداوند، بر اساس علم به تمام عوامل و جزئیات است، نه یک پیش‌بینی صرف دربارهٔ نتیجه.

۶۵۰. معمولاً آدم‌ها نمی‌خواهند بپذیرند که خودشان علت شکست‌های خود بوده‌اند و تصمیم‌های غلط آن‌ها باعث شده که فلان حادثه رخ دهد و نتوانند موفق شوند. اما اینکه در سؤال آمده است که شکست‌ها و موفقیت‌ها، هم به قضای الهی بستگی دارد و هم به اختیار ما، بدین معناست که خداوند نظام جهانی را به‌گونه‌ای تقدیر کرده و سامان داده است که مثلاً اگر کسی از کوه پرت شود آسیب‌هایی بر او وارد شود و اگر ابزار و وسایل کوهنوردی را همراه داشته باشد، کمتر آسیب ببیند یا اصلاً آسیب نبیند. حال اگر کسی از ابزار کوهنوردی استفاده نکرد و دچار آسیب شد، این آسیب‌دیدگی هم به قضا و قدر الهی مربوط است و هم به تصمیم‌های اختیاری او!

پاسخ سؤالات درس ۶

۶۵۱. مورد امتحان ۶۵۳. افزایش امتحان الهی
 ۶۵۲. امداد عام الهی (امداد) ۶۵۴. امتحان (آزمایش یا ابتلاء)
 ۶۵۵. توفیق (امداد خاص) ۶۵۶. خدا آنان را به راه‌های خود هدایت می‌کند و آنان را همراهی می‌کند.
 ۶۵۷. امتحان (آزمایش یا ابتلاء) ۶۵۸. هدایت
 ۶۵۹. **الف** شریک-امتحان و آزمایش **ب** سنت عام و فراگیر (امتحان و ابتلاء)
 ۶۶۰. **الف** امتحان و ابتلاء **ب** خاص مؤمنان
 ۶۶۱. مدد می‌رساند.
 ۶۶۲. و کسانی که در راه ما جهاد (تلاش) کنند، حتماً آنان را به راه‌های خود هدایت می‌کنید و در حقیقت خداوند با نیکوکاران است.
 ۶۶۳. **الف** به‌راستی که مؤمن به منزلهٔ کفۀ ترازوست. هر اندازه ایمانش افزوده شود، امتحانش نیز افزوده می‌شود. **ب** رابطهٔ مراتب ایمان و امتحان
 ۶۶۴. **الف** لطف خداوند به آنان **ب** سنت امداد الهی
 ۶۶۵. درست
 ۶۶۶. نادرست: پادش مضعف به کارهای نیک مربوط به سنت سبقت رحمت بر غضب الهی است.
 ۶۶۷. درست
 ۶۶۸. نادرست: قانون‌مندی جهان (تقدیرات) مربوط به همهٔ مخلوقات از جمله انسان است.
 ۶۶۹. درست
 ۶۷۰. نادرست: این امر با سنت ابتلاء و امتحان رخ می‌دهد.
 ۶۷۱. نادرست: هویت و شخصیت انسان‌ها با امتحان‌ها، ساخته و شناخته می‌شود.
 ۶۷۲. درست ۶۷۹. آسان نمودن
 ۶۷۳. توفیق ۶۸۰. تلاشگر - مجاهد
 ۶۷۴. ابتلاء ۶۸۱. استعدادها - تمایلات درونی
 ۶۷۵. تقدیر الهی ۶۸۲. ابتلاء
 ۶۷۶. سنت‌های الهی ۶۸۳. عامل درونی
 ۶۷۷. ابتلائات ۶۸۴. تلاش - مجاهدت
 ۶۷۸. کفۀ ترازو - امتحانش
 ۶۸۵. **الف** سنت‌ها - قوانین جهان خلقت - قوانین حاکم بر زندگی انسان‌ها

۷۲۶. ۱ نصرت الهی و هدایت الهی به دنبال تلاش و مجاهدت است، خداوند انسان تلاشگر و مجاهد را حمایت می‌کند دست او را می‌گیرد و با پشتیبانی خود به پیش می‌برد. ۲ ایجاد زمینه مناسب برای رشد و تعالی شخص مؤمن می‌باشد مانند یافتن دوست خوب شرکت در یک جلسه قرآنی و خواندن یک کتاب تأثیرگذار و هدایتگر

۷۲۷. شناخت قوانین حاکم بر زندگی انسان‌ها، موجب نگرش صحیح ما نسبت به تلخی‌ها و شیرینی‌ها، شکست‌ها و موفقیت‌ها، بیماری و سلامت و به‌طور کلی همه حوادث زندگی می‌شود و دیدگاه ما را نسبت به وقایع و حوادث جهان از دیگران ممتاز می‌سازد و بالاخره این شناخت در روابطمان با خدا، با خود، با خلقت و با دیگران تأثیر بسزایی دارد.

۷۲۸. موفقیت در هر مرحله‌ای از امتحان الهی یا ابتلاء سبب ورود فرد به مرحله‌ای برتر می‌شود و او را با امتحان‌های جدیدتر روبه‌رو می‌کند؛ درست مانند دانش‌آموزی که با موفقیت در هر امتحانی وارد مرحله‌ای بالاتر از امتحانات می‌گردد تا به موفقیت نهایی برسد.

۷۲۹. خداوند با هر امر خیر و شری ما را می‌آزماید؛ بیماری یا سلامت، فقر یا ثروت، از دست دادن پدر و مادر یا داشتن پدر و مادر، بارش باران یا وقوع خشکسالی و به‌طور کلی هر حادثه شیرین و تلخ، مواد امتحانی ما به حساب می‌آیند و نحوه مواجهه ما با آن‌ها پیروزی یا شکست ما را رقم می‌زند و مهبای امتحانی دیگر می‌سازد.

۷۳۰. ۱ کسی که مصیبت را امتحان الهی می‌داند، در برابر مصیبت صبر و شکیبایی می‌ورزد، اما کسی که اعتقادی به این مسئله ندارد، بی‌تابی می‌کند و تحمل مواجه شدن با مصیبت را ندارد. ۲ کسی که مصیبت و گرفتاری را امتحان الهی می‌داند، گرفتار یأس و ناامیدی نمی‌شود، زیرا می‌داند خداوند همه این سختی و مشقات را به بهترین شکل جبران می‌کند، اما کسی که این نگاه را ندارد، سریع دچار بحران‌های روحی، یأس و افسردگی می‌شود. ۳ کسی که مصیبت را امتحان الهی می‌داند، مصیبت و گرفتاری را پله‌ای برای رشد معنوی خود می‌داند، پس با مواجهه صحیح با این مصیبت برایمان خود می‌افزاید، اما کسی که این نگاه را ندارد، با هر مصیبتی به خداوند گمان بد می‌برد و از خدا دورتر می‌شود.

۷۳۱. وقتی انبیا مردم را به دین الهی فرا می‌خوانند مردم در برابر این دعوت دو دسته می‌شوند: دسته‌ای به ندای حقیقت پاسخ مثبت می‌دهند و هدایت الهی را می‌پذیرند و دسته‌ای لجاجت ورزیده و در مقابل حق می‌ایستند. خداوند سنت و قانون خود را بر این قرار داده که هر کدام از این دو راه اراده، توان جسمی و فکری، امکانات موجود در جهان خلقت و... استفاده کند تا در همان مسیری که انتخاب کرده است به پیش رود و باطن خود را آشکار کند. در واقع خداوند امکانات و لوازم رسیدن به خواسته‌ها و هدف‌های هر دو گروه را فراهم کرده است. حال، کسی که راه حق را می‌گزیند لوازم و امکانات رسیدن به حق را می‌یابد و مراتب کمال را می‌پیماید و کسی که فقط دنیا را انتخاب کرده و برای آن تلاش می‌کند همان را به دست خواهد آورد.

۷۳۲. توفیق به معنای آسان نمودن است؛ یعنی همراه با سعی و تلاشی که انسان از خود نشان می‌دهد، خداوند نیز شرایط و اسباب را چنان فراهم می‌سازد که وی بتواند آسان‌تر به مقصد برسد.

۷۳۳. در اصلاح دینی، توفیق به معنای آسان نمودن است، یعنی خداوند شرایط و اسباب را برای کسی که با نیت پاک قدم در راه حق می‌گذارد و در این راه سعی و تلاش می‌کند چنان فراهم می‌سازد که وی بتواند آسان‌تر به مقصد برسد؛ این امداد خاص خداوند «توفیق الهی» نام دارد.

یکی از جلوه‌های این توفیق، نصرت و هدایت الهی به دنبال تلاش و مجاهدت است. یکی دیگر از جلوه‌های این توفیق، ایجاد زمینه مناسب برای رشد و تعالی شخص مؤمن است (مانند یافتن دوست خوب)

۷۱۲. گزینه ۳، اینکه گروهی از انسان‌ها که اهل حق طلبی هستند و به آن می‌رسند و گروهی دیگر که دنیا طلب‌اند نیز همان را به دست می‌آورند، تعبیر دیگری از سنت امداد عام الهی است که در آیه قرآن کریم با عبارت «كُلًّا نُمِدُّ هُوَآءَ وَ هُوَآءَ...» آمده است.

۷۱۳. گزینه ۱۱ این آیه مربوط به سنت ابتلاء است (نبلوکم) که سنتی عام و همگانی است. آیه «أَحْسِبَ النَّاسَ أَنْ يَتْرُكُوا...» نیز مربوط به همین سنت است که در انتهای آن عبارت «وَهُمْ لَا يَفْتَنُونَ» آمده است. ریشه «بلا» و «فتنه» بیانگر سنت ابتلاء است.

۷۱۴. گزینه ۴، هدایت الهی و به‌طور کلی کارهای خداوند به جز خالقیت، شامل توحید در ربوبیت می‌شود. یکی از جلوه‌های توفیق الهی هدایت به دنبال تلاش و مجاهدت انسان‌هاست. «وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا» ۷۱۵. گزینه ۳، هر دو عبارت درباره سنت ابتلاء است.

۷۱۶. گزینه ۱۱ هر دو عبارت در مورد سنت ابتلاء است که عام‌ترین قانون خداوند است.

۷۱۷. گزینه ۱۱ باید توجه داشته باشید که خداوند از درون افراد باخبر است و نیازی به امتحان کردن ایشان ندارد.

۷۱۸. گزینه ۳، سنت ابتلاء عام‌ترین و فراگیرترین سنت الهی است. عبارت «نَبْلُوكُمْ... فِتْنَةً» بیانگر امتحان و ابتلاء الهی است.

۷۱۹. گزینه ۱۱ این عبارت بیانگر امداد عام، یعنی اینکه خداوند چه به خوب‌ها و چه به بد‌ها در دنیا نعمت می‌دهد. عبارت «كُلًّا نُمِدُّ: همه را یاری می‌کنیم»، بیانگر این سنت الهی است.

۷۲۰. گزینه ۳، این عبارت بیانگر سنت امداد عام الهی است. اینکه کسانی که دنیا طلبند، در همین دنیا نتیجه انتخابشان را می‌بینند. در اینجا نیز آیه «كُلًّا نُمِدُّ...» نیز بیانگر سنت امداد عام الهی است.

۷۲۱. گزینه ۱۱ عبارت «لِنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا» که بیانگر هدایت الهی برای اهل تلاش و مجاهدت و «وَالَّذِينَ جَاهَدُوا» است، همان سنت توفیق الهی است. یکی از عوامل مهم در کسب توفیق الهی، داشتن روحیه حق‌پذیری است.

۷۲۲. در امتحان بشری ما غالباً از حقیقت درون افراد بی‌خبر هستیم و می‌کوشیم از طریق امتحان کردن آن‌ها به آگاهی لازم برسیم. ولی امتحان خدا برای آگاه شدن از درون افراد نیست، بلکه برای رشد دادن و به ظهور رساندن استعدادها و نشان دادن تمایلات درونی افراد است.

۷۲۳. ابتلاء به معنای امتحان است و در اینجا به معنای قرار دادن فرد در موقعیتی است که صفات درونی خود را بروز دهد و درستی یا نادرستی آنچه را که ادعا کرده مشخص سازد. امتحان خداوند برای آگاه شدن از درون افراد نیست، بلکه برای به ظهور رساندن استعدادها و نشان دادن تمایلات درونی افراد است.

۷۲۴. کسی که مصیبت را امتحان الهی می‌داند در برابر مصیبت صبر و شکیبایی می‌ورزد، اما کسی که اعتقادی به این مسئله ندارد، بی‌تابی می‌کند و تحمل مواجه شدن با مصیبت را ندارد. کسی که مصیبت و گرفتاری را امتحان الهی می‌داند، گرفتار یأس و ناامیدی نمی‌شود زیرا می‌داند خداوند همه این سختی و مشقات را به بهترین شکل جبران می‌کند اما کسی که این نگاه را ندارد سریع دچار بحران‌های روحی، یأس و افسردگی می‌شود. کسی که مصیبت را امتحان الهی می‌داند مصیبت و گرفتاری را پله‌ای برای رشد معنوی خود می‌داند پس با مواجهه صحیح با این مصیبت بر ایمان خود می‌افزاید اما کسی که این نگاه را ندارد، با هر مصیبتی به خداوند گمان بد می‌برد و از خدا دورتر می‌شود.

۷۲۵. وقتی انبیا مردم را به دین الهی فرا می‌خوانند مردم در برابر آن‌ها دو دسته می‌شوند دسته‌ای به ندای حق پاسخ مثبت می‌دهند و دسته‌ای لجاجت می‌ورزند و در مقابل حق می‌ایستند. خداوند سنت خود را بر این قرار داده که هر کس هر راهی را برگزیند بتواند از همین امکاناتی که خدا در اختیارش قرار داده، استفاده کند تا در همان مسیری که انتخاب کرده است به پیش رود و باطن خود را آشکار کند.

۷۳۴. بله؛ برای مثال، دو نفر با هم آیاتی از قرآن را از رسول اکرم (ص) می‌شنیدند، اما این آیات، ایمان یکی را تقویت می‌کرد ولی بر لجاجت و کفر دیگری می‌افزود؛ و مثال دیگر: دو نفر با هم از کنار مسجدی می‌گذرند و صدای اذان را می‌شنوند، یکی به مسجد می‌رود تا نماز اول وقت خود را بخواند و دیگری بدون توجه از کنار مسجد می‌گذرد.

۷۳۵. یکی از جلوه‌های توفیق، نصرت و هدایت الهی به دنبال تلاش و مجاهدت است. خداوند انسان تلاشگر و مجاهد را حمایت می‌کند، دست او را می‌گیرد و با پشتیبانی خود به پیش می‌برد. از جلوه‌های دیگر توفیق الهی، ایجاد زمینه مناسب برای رشد و تعالی شخص مؤمن می‌باشد. مانند یافتن دوست خوب، شرکت در یک جلسه قرآنی و خواندن یک کتاب تأثیرگذار و هدایتگر و پیدا کردن توفیق توبه و استغفار.

۷۳۶. استدراج

۷۳۷. سنت تأثیر اعمال او در دنیا

۷۳۸. تأثیر اعمال انسان در زندگی

۷۳۹. سنت استدراج

۷۴۰. الف به تدریج ب زمانی که انسان به جای استفاده از نعمت‌ها در جهت رضای خداوند و بندگی او، بیشتر در فساد و گناه فرو رود و به تدریج از خداوند فاصله گیرد و به سوی شقاوت گام بردارد.

۷۴۱. الف رحمت ب سنت سبقت رحمت بر غضب

۷۴۲. الف سنت تأثیر اعمال انسان در زندگی او ب اعمال اختیاری خود انسان‌ها موجب می‌شود که به جای لطف و رحمت و نعمت الهی به آن‌ها گرفتار سختی و مصیبت و محرومیت از لطف الهی شوند. ج تقوا و ایمان واقعی

۷۴۳. الف کسانی که به واسطه گناه می‌میرند از کسانی که به واسطه سرآمد عمرشان می‌میرند، بیشترند و کسانی که به سبب نیکوکاری زندگی دراز دارند، از کسانی که به عمر اصلی زندگی می‌کنند، بیشترند. ب تأثیر اعمال انسان در زندگی او ج صله رحم، محبت به خویشان، دادن صدقه د قطع صله رحم و بی‌محبتی به خویشان

۷۴۴. هنگامی که خداوند خیر بنده‌اش را بخواهد، اگر بنده گناهی مرتکب شود او را گوشمالی می‌دهد تا به یاد توبه بیفتد و هنگامی که شر بنده‌اش [بنده‌ای که غرق گناه شده است] را بخواهد، بعد از انجام گناه نعمتی به او می‌بخشد تا استغفار را فراموش کند و به راه خود ادامه دهد. این همان نعمت است که خداوند فرموده: «سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ»

۷۴۵. الف چه بسا احسان پیاپی خدا، کسی را گرفتار کند و پرده‌پوشی خدا او را مغرور سازد و با ستایش مردم فریب خورد. ب خدا هیچ‌کس را همانند کسی که به او مهلت داده، امتحان و آزمایش نکرده است.

۷۴۶. سنت املاء و استدراج

۷۴۷. نادرست: خداوند با رحمت خود با بندگان رفتار می‌کند.

۷۴۸. درست ۷۴۹. درست

۷۵۰. نادرست: این عبارت بیانگر «سنت سبقت رحمت بر غضب الهی» است.

۷۵۱. نادرست: احسان به والدین، امانت‌داری، لقمه حلال، آب‌دادن به درخت تشنه یا سیراب کردن حیوانات و نیز برطرف کردن اندوه و غصه دیگران سبب بهبود زندگی انسان می‌شود.

۷۵۲. سنت سبقت رحمت بر غضب

۷۵۳. عمل خود انسان‌ها ۷۵۵. نیکوکاری - گناه

۷۵۴. استدراج ۷۵۶. مهلت داده

۷۵۷. املاء و استدراج

۷۵۸. الف سنت تأثیر اعمال انسان در زندگی او

۷۵۹. الف تأثیر اعمال انسان در زندگی او

۷۶۰. الف سبقت رحمت بر غضب - سنت املاء و استدراج

۷۶۱. ب استدراج

۷۶۲. ب «إِنَّ كَيْدِي مَبِينٌ» - «وَأَلَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ وَأَمْلِي لَهُمْ إِنَّ كَيْدِي مَبِينٌ»

۷۶۳. الف صله رحم و محبت به خویشان - امانت‌داری - ظلم به دیگران - صله رحم و محبت به خویشان و دادن صدقه، عمر را افزایش می‌دهد و قطع رحم و بی‌محبتی به خویشان عمر را کاهش می‌دهد. احسان به والدین، امانت‌داری، لقمه حلال، آب‌دادن به درخت تشنه یا سیراب کردن حیوانات و نیز برطرف کردن اندوه و غصه دیگران زندگی را بهبود می‌بخشد. ظلم به دیگران و افزایش گناه، اعم از فردی و اجتماعی، آثار زیان‌باری از جمله نزول بلا و عدم استجاب دعا را به دنبال دارد.

۷۶۴. ب توحید عملی - توحید در ربوبیت - «جاهدوا» بیانگر کار خوب انسان‌ها و توحید عملی است و «الْتَهِدِيْهُمْ» بیانگر کار خداوند و توحید در ربوبیت است.

۷۶۵. ۱ سنت ابتلاء ۲ امداد عام الهی ۳ امداد خاص (توفیق الهی) ۴ سبقت رحمت بر غضب ۵ املاء و استدراج ۶ تأثیر اعمال انسان در زندگی او

۷۶۶. استدراج

۷۶۷. سنت املاء و استدراج

۷۶۸. سبقت رحمت بر غضب

۷۶۹. باز هم از درجه لطف و رحمت است.

۷۷۰. آموزش گناهان با توبه، آموزش برخی گناهان با انجام کار نیک، حفظ آبروی بندگان گناهکار، پذیرش عبادت‌اندک و رضایت سریع از کسی که طلب آموزش کرده است.

۷۷۱. عمل نیک را چند برابر پاداش و کار بد را فقط به اندازه خودش جزا می‌دهد.

۷۷۲. نتیجه عمل خود انسان‌هاست. بنابراین باید بکوشیم که در دایره این سنت‌ها قرار نگیریم تا به هلاکت ابدی گرفتار نشویم.

۷۷۳. ظلم به دیگران و افزایش گناه، اعم از فردی و اجتماعی

۷۷۴. تقوا و ایمان واقعی به خداوند سبب نزول برکات الهی می‌گردد.

۷۷۵. الف نزول بلا و عدم استجاب دعا ب نزول برکات الهی ج افزایش عمر د بهبود بخشیدن به زندگی

۷۷۶. اینکه فوراً آن کار نیک را ثبت کند، اما در ثبت گناه صبر کند تا شاید بنده‌اش توبه کند و جبران نماید.

۷۷۷. پرده‌پوشی خدا، ستایش مردم و احسان پیاپی خدا

۷۷۸. خدا هیچ‌کس را همانند کسی که به او مهلت داده امتحان و آزمایش نکرده است. (مهلت دادن، سنت املاء یا امهال)

۷۷۹. از آنجا که خداوند به بندگان خود محبت دارد، با همه آنان، چه نیکوکار و چه گناهکار، به لطف و مهربانی رفتار می‌کند. او به بندگان خود اعلام می‌کند که پروردگار شما، رحمت را بر خود واجب کرده است. یعنی حتی آنجا که خداوند بر کسی غضب می‌کند، باز هم از درجه لطف و رحمت می‌باشد. مانند مادری که بر فرزندش سخت می‌گیرد و یا در مواردی او را تنبیه می‌کند تا او را از اشتباه بازدارد و به هیچ وجه قصد انتقام‌گیری از فرزند خود را ندارد. به همین دلیل است که راه بازگشت گناهکار به خدا همیشه باز است.

۷۸۰. انسانی که، به دام گناه می‌افتد خداوند برای او شرایطی فراهم می‌کند تا توبه کند، اما اگر کسانی چنان در گناه پیش روند که از کار خود خرسند باشند، خداوند به آن‌ها فرصت می‌دهد و آن‌ها با اختیار خود این فرصت را وسیله غوطه‌ور شدن در گناهان قرار می‌دهند. به طوری که اگر در ابتدا اندک امیدی وجود داشت که نور حق در دلشان بتابد به تدریج چنین امیدی بر باد رفته و به شقاوت ابدی گرفتار می‌شوند. این سنت حاکم بر زندگی معاندان و گناهکاران است.

۷۹۸. گزینۀ «۱» منظور از «رحمت واسعة الہی» لطف خداوند به همه انسان‌ها چه خوب‌ها و چه بدهاست که در سنت سبقت رحمت بر غضب آمده است. آیه شریفه «مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ مِثَالِهَا» ناظر بر این سنت الہی است. ۷۹۹. گزینۀ «۴»

بررسی سایر عبارات: عبارت «الف»: «بر اساس تقدیر الہی...» درست است. عبارت «ج»: «امداد خاص» درست است.

عبارت «د»: «سنت سبقت رحمت بر غضب الہی» درست است.

۸۰۰. از آنجا که خداوند به بندگان خود محبت دارد، با همه آنان، چه نیکوکار و چه گناهکار، به لطف و مهربانی رفتار می‌کند. او به بندگان خود اعلام می‌کند که پروردگار شما، رحمت را بر خود واجب کرده است. یعنی حتی آنجا که خداوند بر کسی غضب می‌کند، باز هم از دریچۀ لطف و رحمت می‌باشد. مانند مادری که بر فرزندش سخت می‌گیرد و یا در مواردی او را تنبیه می‌کند تا او را از اشتباه بازدارد و به هیچ وجه قصد انتقام‌گیری از فرزند خود را ندارد. به همین دلیل است که راه بازگشت گناهکار به خدا همیشه باز است.

۸۰۱. وقتی انسان کار نیکی انجام می‌دهد، خداوند به فرشته‌اش فرمان می‌دهد که فوراً آن را ثبت نماید، اما وقتی گناهی مرتکب می‌شود از فرشته خود می‌خواهد صبر کند تا بنده‌اش توبه کند و جبران نماید و در صورتی که بنده توبه نکرد آن گناه را ثبت نماید. همچنین خداوند عمل نیک را چند برابر پاداش و کار بد را فقط به اندازه خودش جزا می‌دهد.

۸۰۲. اگر کسانی چنان در باطل و گناه پیش روند که از کار خود خرسند باشند و با حق دشمنی و لجابت ورزند، خداوند به آن‌ها فرصتی می‌دهد و بر امکانات و نعمت‌های آنان می‌افزاید.

۸۰۳. در صورتی که انسان در دام گناه افتاده و این فرصت و نعمت‌ها را وسیلۀ غوطه‌ور شدن در گناهان قرار دهد. در حقیقت، مهلت‌ها و نعمت‌ها، با اختیار و ارادۀ خودشان به صورت بلای الہی جلوه‌گر شده و باعث می‌شود که بار گناهان آنان هر روز سنگین و سنگین‌تر شود و به تدریج به هلاکت ابدی نزدیک‌تر می‌شوند.

۸۰۴. انسانی که، به دام گناه می‌افتد خداوند برای او شرایطی فراهم می‌کند تا توبه کند، اما اگر کسانی چنان در گناه پیش روند که از کار خود خرسند باشند، خداوند به آن‌ها فرصتی می‌دهد و آن‌ها با اختیار خود این فرصت را وسیلۀ غوطه‌ور شدن در گناهان قرار می‌دهند. به طوری که اگر در ابتدا اندک امید و وجود داشت که نور حق در دلشان بتابد به تدریج چنین امیدی بر باد رفته و به شقاوت ابدی گرفتار می‌شوند. این سنت حاکم بر زندگی معاندان و گناهکاران است.

۸۰۵. خداوند برای انسانی که به دام گناه می‌افتد، شرایطی را فراهم می‌کند که بتواند توبه کند و از گناه دوری نماید؛ حتی اگر بارها گناه کرد و توبه نمود، باز هم خداوند از گناه او می‌گذرد. اما اگر کسانی چنان در گناه و باطل پیش روند که از کار خود خرسند باشند و با حق دشمنی و لجابت ورزیدند، خداوند به آن‌ها فرصتی می‌دهد و آن‌ها این فرصت را وسیلۀ غوطه‌ور شدن در تاریکی‌ها قرار می‌دهند. به طوری که اگر در ابتدا، اندک امید و وجود داشت که نور حق در دلشان بتابد، به تدریج چنین امیدی بر باد رفته و به شقاوت ابدی گرفتار می‌شوند. در حقیقت، مهلت‌ها و امکانات، با اختیار و ارادۀ خودشان به صورت بلای الہی جلوه‌گر شده و باعث می‌شود که بار گناهان آنان هر روز سنگین و سنگین‌تر شود. این سنت که از جمله سنت‌های حاکم بر زندگی معاندان و غرق‌شدگان در گناه است، سنت «املاء» و «استدراج» نام دارد.

۸۰۶. رهنمودهای قرآن کریم و پیشوایان دین بیانگر آن است که آیندۀ زندگی هر فرد و اتفاقاتی که برای او رخ می‌دهد، در موارد بسیاری تحت تأثیر رفتارهای گذشته او، اعم از رفتارهای خوب و بد است.

به طور مثال، امام صادق (ع) می‌فرماید: «کسانی که به واسطۀ گناه می‌میرند از کسانی که به واسطۀ سرآمد عمرشان می‌میرند، بیشترند و کسانی که به سبب نیکوکاری زندگی دراز دارند، از کسانی که به عمر اصلی زندگی می‌کنند، بیشترند.»

۷۸۱. الف ۴ ب ۱ ج ۲ د ۳

۷۸۲. الف ۲ ب ۱ ج ۳ د ۵

۷۸۳. الف ۵ ب ۳ ج ۱ د ۲

۷۸۴. الف ۲ ب ۳ ج ۱ د ۵

۷۸۵. الف ۱ ب ۴ ج ۵ د ۳

۷۸۶. الف ۴ ب ۵ ج ۱ د ۳

۷۸۷. گزینۀ «۱» این آیه شریفه در مورد سنت تأثیر اعمال انسان در زندگی اوست. از طرفی آیه شریفه «ذلک بما قَدَّمْتُمُ اَیْدِیْکُمْ...» نیز عاقبت و فرجام انسان را ناشی از ارادۀ خود فرد می‌داند. به عبارت دیگر عامل محرومیت‌های مردم اعمال خود آن‌هاست.

دقت کنید: که «لکن کذبوا» در مورد ارادۀ مردم جمعی ایشان است و از طرفی انسان‌ها نتیجه اعمالشان را لزوماً در دنیا نمی‌بینند؛ اما بخشی از آن را قطعاً در دنیا خواهند دید.

۷۸۸. گزینۀ «۲» آموزش گناهان با توبه ← سبقت رحمت بر غضب

نصرت و هدایت الہی به دنبال تلاش و مجاهدت ← توفیق الہی

ساختن و شناختن هویت و شخصیت انسان ← امتحان الہی

۷۸۹. گزینۀ «۱» این آیه در مورد سنت سبقت رحمت بر غضب الہی است که طبق آن کارهای خوب یا بد انسان تا قیامت همراه اوست؛ اما کارهای خوبش چندین برابر شده و کارهای بد او به همان میزان باقی می‌ماند.

۷۹۰. گزینۀ «۱» عبارت «در آخرت جز آتش دوزخ ندارند...» ناظر بر سنت امداد الہی است که به افراد دنیاطلب، خواسته‌های دنیویشان داده می‌شود اما در آخرت بی‌نصیب و بهره‌اند.

«احسان پیاپی خداوند» که سبب گرفتاری و غرور فرد می‌شود همان سنت املاء و استدراج است که مخصوص معاندان و غرق‌شدگان در گناه است.

۷۹۱. گزینۀ «۲» سخن از احسان پیاپی خداوند و پرده‌پوشی او که سبب مغرور شدن فرد می‌شود، همان املاء و استدراج (سقوط تدریجی) انسان است که در اینجا عبارت «سَنَسْتَدْرِجُهُمْ...» ناظر بر سنت استدراج است.

۷۹۲. گزینۀ «۱» عبارت «عناد و لجابت و دشمنی» مختص بدکارانی است که درگیر سنت استدراج شده‌اند.

۷۹۳. گزینۀ «۴» در آیات قرآن کریم می‌خوانیم: «وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ وَ أَمْ لِي لَّهُمْ اِنَّ كَيْدِي مَتِينٌ»

۷۹۴. گزینۀ «۲» در این آیه شریفه سخن از ایمان و تقوای گروهی از مردم (جمعی) به میان آمده است که سبب نزول برکات (لَفَتَحْنَا عَلَيْهِمُ بَرَکَاتٍ) برای ایشان است و در آخر آیه نیز به سلب نعمت از مردم (أَخَذْنَاھُمْ) به واسطۀ عملکرد خودشان (بما كانوا یكسبون) اشاره شده است.

۷۹۵. گزینۀ «۳» دقت کنید که بخشی از آیه در صورت تست آمده که مربوط به اعطا نعمت‌هاست؛ پس عبارت «مَنْ یَمُوتْ بِالذُّنُوبِ...» که در مورد سلب و گرفتن نعمت‌هاست، در اینجا درست نیست، هرچند که جزو سنت تأثیر اعمال انسان در زندگی است.

۷۹۶. گزینۀ «۴» در آیات قرآن کریم می‌خوانیم: «وَلَوْ اَنَّ اَهْلَ الْقُرَى اٰمَنُوا وَ اٰتَقُوا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَکَاتٍ مِنَ السَّمَاءِ وَ الْاَرْضِ وَ لٰكِنْ كَذَّبُوا فَاَخَذْنٰھُمْ بِمَا كَانُوْا یكسِبُوْنَ»: «و اگر مردم شهرها ایمان آورده و تقوا پیشه می‌کردند، قطعاً برایشان می‌گشودیم برکاتی از آسمان و زمین؛ ولی تکذیب کردند پس آنان را گرفتار ساختیم به [کیفر] آنچه مرتکب می‌شدند.»

۷۹۷. گزینۀ «۲» سنت ابتلاء همگانی و عام و برای خوب‌ها و بدها است؛ اما سنت املاء و استدراج مخصوص گناهکاران است.

آیه «وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا سَنَسْتَدْرِجُهُمْ»، به طور واضح مربوط به سنت املاء و استدراج است.

۲۴. انسان موحد چون زندگی خود را بر اساس رضایت خداوند تنظیم کرده و پیرو فرمان‌های اوست، دارای شخصیتی ثابت و پایدار است (۵/۵) اما در مقابل انسان مشرک در برابر امیال نفسانی تسلیم است و از طاغوت فرمان‌پذیری می‌کند لذا درونی ناآرام و شخصیتی ناپایدار دارد. (۵/۵)

۲۵. لازمه شناخت هر چیزی احاطه و دسترسی به آن است. (۵/۵) از آنجا که ذات خداوند حقیقتی نامحدود و ذهن انسان‌ها محدود است (۵/۵) بنابراین ما نمی‌توانیم به ذات او احاطه پیدا کرده و او را بشناسیم. (۵/۵)

پاسخ آزمون شماره «۷» نوبت دوم / شهریور ۱۴۰۲

۱. و قطعاً در زبور پس از ذکر (تورات) نوشتیم که زمین را بندگان شایسته من به ارث می‌برند. (۱)
۲. به معنای آن است که خداوند، جای خالی برای غیر نگذاشته است تا آن غیر خود را نشان دهد. (۵/۵)
۳. با آنان که نسبت به خداوند و مسلمانان دشمنی می‌ورزند. (۵/۵)
۴. کسانی که ادعای ایمان بکنند. (۵/۵)
۵. سخن حقی است که انسان در مقابل سلطانی ستمگر بر زبان آورد. (۵/۵)
۶. نادرست: شیطان اقرار کرده است که توانایی فریب دادن مؤمنان با اخلاص را ندارد. (۲/۵)
۷. درست (۲/۵)
۸. درست (۲/۵)
۹. نادرست: آموزش گناهان با توبه، آموزش برخی گناهان با انجام کار نیک، حفظ آبروی بندگان گناهکار، پذیرش عبادت اندک و رضایت سریع از کسی که طلب آموزش کرده است، نمونه‌هایی از سنت سبقت رحمت خدا بر غضب او هستند. (۲/۵)
۱۰. ریا (۲/۵)
۱۱. مسئولیت‌پذیری (۵/۵)
۱۲. رضایت خداوند (۵/۵)
۱۳. توبه (۵/۵)
۱۴. د. ایمان به معاد (۵/۵)
۱۵. الف. عدالت‌محوری (۵/۵)
۱۶. ع. قبول ولایت الهی (۵/۵)
۱۷. ب. دعوت به تعقل و علم‌آموزی (۵/۵)
۱۸. اگر قدم پیش‌گذار و با عزم و تصمیم قوی حرکت کند. (۵/۵)
۱۹. درجه ایمان افراد به توحید و یکتاپرستی (۵/۵)
۲۰. راز و نیاز با خداوند و کمک خواستن از او (۵/۵)
۲۱. چون از آن خدا و از علم خداست. (۵/۵)
۲۲. به دلیل آموزه‌های بهداشتی اسلام، مانند طهارت، نجاست و دستورات پیشوایان دین (۵/۵)
۲۳. تلاش برای کسب آگاهی و بصیرت تقویت ایمان و اراده (۵/۵)
۲۴. پدیده موجودی است که وجودش از خودش نیست و نیازمند به پدیده آورنده است. (۵/۵)

۲۶. گناهان کبیره گناهی هستند که آثار سوء و زیان‌بار آن‌ها به مراتب از گناهان صغیره بیشتر است. (۵/۵)
۲۷. معیار علم‌آموزی و خردگرایی (۵/۵)
۲۸. امر به معروف و نهی از منکر (۵/۵)
۲۹. مسئولیت‌پذیری: این بیت بیانگر این حقیقت است که کسی سنگ را سرزنش نمی‌کند و او را در مقابل عملکردش بازخواست نمی‌کند؛ چراکه اساساً سنگ از خودش اختیاری ندارد، پس اگر ما انسان‌ها را در قبال خطاهایشان سرزنش می‌کنیم قطعاً اختیار ترک کار نادرست را داشته‌اند و گرنه سرزنش کردن معنایی نداشت. (۵/۵)
۳۰. الف. حسن فعلی دارد، اما حسن فاعلی ندارد. حُسن فعلی، یعنی عمل به‌درستی انجام شده باشد و حُسن فاعلی، یعنی نیت عمل صحیح و الهی باشد. در این سؤال عمل فرد صحیح بوده؛ چراکه مبطلات و باطل‌کننده‌های روزه را انجام نداده است، پس حُسن فعلی دارد، اما نیت و قصد عمل نادرست است؛ چراکه به جای رضایت خداوند برای هدف شخصی خودش، یعنی سلامتی بدن این کار را انجام داده است. پس حُسن فاعلی ندارد. (۵/۵) **ب** حسن فاعلی دارد امام حسن فعلی ندارد. حسن فعلی یعنی عمل درستی انجام شده باشد و حسن فاعلی یعنی نیت عمل صحیح و الهی باشد. در این سؤال عمل فرد صحیح نیست چراکه بدون طهارت اقدام به نماز خواندن کرده است پس حسن فعلی ندارد اما نیت و قصد عمل درست است چراکه برای رضایت خداوند این کار را انجام داده است. پس حسن فاعلی دارد. (۵/۵)
۳۱. وجه اشتراک این است که هر دو سنت هم شامل انسان‌های نیکوکار می‌شود هم افراد گناهکار و وجه اختلاف در این است که در سنت امداد عام فقط خیر و نعمت است اما در ابتلا هم خیر است هم شر. (۵/۵)

رقت کنید: سؤالی بسیار حرفه‌ای و کاربردی! اینکه بدانیم در میان شش سنت ارائه‌شده در درس ۶ پایه دوازدهم، سنت‌های امداد خاص (توفیق) و استدراج سنت‌هایی خاص هستند که به ترتیب، مختص خوب‌ها و بد‌ها می‌باشند، اما چهار سنت دیگر، یعنی سنت ابتلاء، سنت امداد عام، سنت سبقت رحمت بر غضب و سنت تأثیر اعمال در زندگی انسان، همگی سنت‌های عام می‌باشند. خداوند همه انسان‌ها را یاری می‌کند که نوعی خیررسانی است، اما آزمایش انسان‌ها گاهی با شر و گاهی با خیر و بخشیدن مال و ثروت و فرزند و... است. (۵/۵)

۲۲. ۱ اعتقاد به گناه اولیه و فطری حضرت آدم (ع) و فرزندانش که نیازمند انجام غسل ویژه‌ای به نام تعمید است ۲ اعتراف به گناهان در حضور کشیش ۳ ازدواج مسیحی که معتقدند پس از ازدواج امکان جدایی زن و شوهر نبوده و پیوندشان ابدیست ۴ کشیشان حق ازدواج ندارند. ۵ زن حق مالکیت ندارد حتی نام خانوادگی او نیز به نام شوهر تغییر پیدا می‌کند. ۶ عبادت و راز و نیاز با خدا فقط در یک روز مشخص، محل کلیسا و در حضور کشیشان انجام می‌شود. (صبرمور) (۵/۵)
۳۳. موقعیت زن و خانواده در تمدن اسلامی بسیار برتر از موقعیت زن در اروپا و سایر مناطق جهان بود: زنان حق مالکیت و کار داشتند، دسترنج آنان به خودشان تعلق داشت و در عین حال وظیفه‌ای در قبال هزینه خانواده برعهده نداشتند. تحصیل برای زنان آزاد بود اما در اروپا زن را بر اساس تورات، موجود درجه دوم تلقی می‌کردند و از حقوق مذکور محروم بود. (۱)

آیات و روایات

- «أَفَعِنَّ أَهْلُ مَدْيَنَ بِبَيْعَتِهِمْ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِمْ خَيْرٌ لَّمْ مِنْ أَهْلِ مَكَّةَ بِبَيْعَتِهِمْ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِمْ وَفِي نَارِ جَهَنَّمَ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ» آیا آن کس که بنیاد آثار خود را بر پایه تقوای الهی و خشنودی خدا بنا نهاده، بهتر است؛ یا کسی که بنای خود را بر لبه پرتگاهی در حال سقوط ساخته و با آن در آتش دوزخ فرو می افتد؟ و خداوند گروه ستمکاران را هدایت نمی کند» (درس ۹)
- «يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْمِرِ قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَإِنَّهُمْ لَخَبِيروْنَ مِنَ نَفْعِهِمَا» از تو درباره شراب و قمار می پرسند بگو در آن دو گناهی بزرگ و منفعت هایی برای مردم است. اما گناهشان بزرگ تر از منفعتشان است» (درس ۹)
- «وَلَا تَقْرَبُوا الرِّبَا إِذْ كَانَ فَاحِشَةً وَسَاءَ سَبِيلًا» به زنا نزدیک نشوید قطعاً آن عملی بسیار زشت و راهی ناپسند است» (درس ۹)
- «مَسْئَلُ مَنْ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ وَغَسَلَ صَالِحاً فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عَشْرَ رِبَاطٍ وَلَا حَسَوفَ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ» هر کس به خداوند و روز قیامت ایمان بیاورد و کار شایسته انجام دهد، پس پاداششان نزد پروردگارشان است و هیچ ترسی ندارند و اندوهگین نمی شوند» (درس ۱۰)

۵

آیات و روایات

- «أَحْسِبُ النَّاسَ أَنْ يَبْرؤُوا أَن يَقُولُوا آمَنَّا وَهُمْ لَا يُفْتَنُونَ» آیا مردم گمان کردند همین که بگویند ایمان آوردیم رها می شوند و مورد آزمایش قرار نمی گیرند» (درس ۶)
- «وَ الَّذِينَ جَاهَلْنَا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ لَنَفْعُ الْمُحْسِنِينَ» کسانی که در راه (رضایت) ما تلاش کنند را بی شک به راه ایمان هدایت می کنیم و بی گمان خداوند همیشه همراه نیکوکاران است» (درس ۶)
- «وَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا سَتَشَتَرُونَهُمْ مَن حَيْثُ لَا يُلَافِقُونَ وَ أَشَقَى لَهُمْ إِنْ كَتَبُوا قَبْلَ ذَلِكَ نَبَأِ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ» و آنهایی که کذب کردند، به تدریج گرفتار عذابشان خواهیم کرد، از جایی که نمی دانند و به آن ها مهلت می دهیم. همانا تدبیر من استوار و مستحکم است» (درس ۶)
- «مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَضْعَافٍ وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يَجْزِي إِلا مِثْلَهَا وَ هُمْ لَا يظْلَمُونَ» هر کس یک کار نیک بیاورد، ده برابر آن (پاداش) دارد و هر کس یک کار بد بیاورد، تنها به همان میزان مجازات می شود و آن ها مورد ظلم قرار نمی گیرند» (درس ۶)
- «وَ لَوْ أَنَّ أَهْلَ الثَّمَرِ آمَنُوا وَ اتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم مِّزَابًا مِنَ السَّمَاءِ وَ الْأَرْضِ وَ لَكُنْ كَذَّبُوا فَأَخَذْنَاهُم بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ» و اگر مردم شهرها ایمان آورده و تقوا پیشه کنند، برکت ها را از آسمان و زمین به رویشان می گشاییم؛ اما آن ها تکذیب کردند» (درس ۶)

۳

آیات و روایات

- کلیدواژه های آیات و احادیث هایلابت شده، تا با به خاطر سپردن این کلمات، کل پیام آیه در ذهن شما متبادر گردد.
- «يا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ» ای مردم! شما نیازمندان به خدا نیستید و فقط خدا بی نیاز ستوده است» (درس ۱)
- پیامبر (ص): «تَفَكَّرُوا فِي كُلِّ شَيْءٍ وَ لَا تَفَكَّرُوا فِي ذَاتِ اللَّهِ» در همه چیز تفکر کنید؛ ولی در ذات خدا تفکر نکنید» (درس ۱)
- «لَا تُدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ وَ هُوَ يُدْرِكُ الْأَبْصَارَ وَ هُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ» چشم ها او را در نمی یابند و او ست که دیدگان را در می یابد. و او لطیف آگاه است» (درس ۱)
- «مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَ لَا يُشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدٌ» آن ها هیچ ولی (سرپرستی) جز او ندارند و او در فرمانروایی خویش، کسی را شریک نمی سازد» (درس ۲)
- «إِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَ رَبُّكُمْ فَأَعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ» همانا خداوند پروردگار من و شماست؛ پس او را بندگی کنید، که همین است راه راست (و درست)» (درس ۳)

۱

تعاریف

- بعد فردی توحید عملی:** اطاعت از خداوند و قرار دادن تمایلات درونی و تصمیم ها و فعالیت های خود در جهت خواست و رضایت الهی، تنظیم زندگی خود بر اساس رضایت خداوند (درس ۳)
- بعد فردی شرک عملی:** دل سپردن به هوای نفس (بت درون) و اطاعت از آن و ترجیح اوامرش به فرمان های خداوند یا کسب رضایت قدرت های مادی و طاغوت ها (بت های بیرون) (درس ۳)
- بعد اجتماعی توحید عملی:** قرار گرفتن همه نهادها و افراد یک جامعه یا نظام اجتماعی در جهت خداوند و اطاعت همه جانبه از او (درس ۳)
- بعد اجتماعی شرک عملی:** حاکمیت طاغوت و رهبر غیر الهی و اجرای قوانین غیر الهی در جامعه (درس ۳)
- اخلاقی:** خالص کردن و پاک کردن یک چیز از غیر آن، اینکه شخص اندیشه و دل خود را جایگاه خدا کند و عملش را فقط برای رضای خداوند و همان گونه که او دستور داده است، انجام دهد (درس ۴)
- حسن فاعلی:** اینکه انجام دهنده کار، دارای معرفت درست و تثبت الهی باشد. همچنین مقدم بر حسن فعلی است و از آن مهم تر است و به منزله روح برای جسد و کالبد است. (درس ۴)
- حسن فعلی:** اینکه کار به درستی و به همان صورت که خدا فرمان داده است، انجام شود. به منزله کالبد و جسدی است که بدون حسن فاعلی، بی جان و مرده است. (درس ۴)

۱۱

تعاریف

- پدید آمدن:** موجودی که وجودش از خودش نباشد و برای بوجود آمدن، نیازمند پدیدآورنده باشد. (درس ۱)
- تور:** چیزی است که خودش پیدا و آشکار است و سبب پیدایی و آشکار شدن چیزهای دیگر می شود. (درس ۱)
- توحید:** اینکه انسان خداوند را به یگانگی قبول داشته باشد و برای او هیچ همتا و همتندی در هیچ زمینهای تصور نکند. (درس ۲)
- شرک:** تصور اینکه خداوند در برخی یا همه کارهای خود دارای شریک است و نمی تواند به تنهایی از عهده کارهای خود بر آید. (درس ۲)
- رب:** پروردگار و پرورش دهنده که همان تدبیرکننده و هدایتگر موجودات است. (درس ۲)
- توحید فر خالقیت:** خداوند تنها مبدأ و خالق جهان است و در کار آفرینش شریک و همتایی ندارد. (درس ۲)
- توحید در مالکیت:** از آنجا که خداوند تنها خالق جهان است (علت)؛ پس تنها مالک آن نیز هست (معلول). (درس ۲)
- توحید در ولایت:** هر کس که مالک چیزی باشد، خودش حق تصرف و تغییر در آن را دارد و دیگران بدون اجازه وی نمی توانند در آن تصرف یا استفاده نمایند. (درس ۲)

۹

آیات و روایات

- «وَ مِنْهُمْ مَن يَقُولُ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَ فِي الآخِرَةِ حَسَنَةً وَ قِنَا عَذَابَ النَّارِ» و برخی از آن ها کسانی هستند که می گویند پروردگارا در دنیا به ما نیکی عطا کن و در آخرت نیز، نیکی مرحمت فرما و ما را از عذاب آتش (دوزخ) حفظ فرما» (درس ۱۰)
- «فَأَسْتَقِيمُ كَمَا أَمَرْتُ وَ مَنْ تَابَ فَعَلَهُ وَ لَا تَطْفُوا إِلَيْهِ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرًا» همان طور که فرمان یافتن پایبندی کن و آنان که با تو به خداوند روی آورده اند (پایبندی کنند) و سرکشی و طغیان نکنید که او به آنچه انجام می دهید، بیناست» (درس ۱۱)
- «أَرَأَيْتَ الَّذِي يَكْذِبُ بِالَّذِينَ قَدْ كَفَرُوا بِاللَّهِ يَدْعُهُمْ إِلَى التَّيْمِينِ وَ لَا يَحْضُ عَلَيَّ طَعَامِ الْمُشْكِينِ» آیا دیدی کسی را که روز قیامت را تکذیب می کند، پس او همان کسی است که یتیم را با امانت (از خود) می راند و (مردم را) بر غذا دادن به یتیم تشویق نمی کند» (درس ۱۱)
- «وَ لَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزُّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرْثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ» به راستی در زبور، پس از ذکر (تورات) نوشته ایم که زمین را بندگان شایسته من به ارث می برند» (درس ۱۳)

۷

اشعار مهم

- عبدالرحمان جامی** (درس ۱)
ذات نیافته از هستی، بخش خشک ابری که بود ز آب تهی
چون تواند که بود هستی بخش
ناید از وی صفت آبدهی
پیام: نیازمندی جهان به خداوند در پیدایش
- مولوی** (درس ۱)
ما چو نیایم و نوا در ما ز توست
ما چو کوهیم و صدا در ما ز توست
ما همه شیران ولی شیر غلیم
حمله مان از یاد باشد دم به دم
پیام: نیازمندی جهان به خداوند در پیدایش و بقا
- شیخ محمود شبستری** (درس ۱)
دلی کز معرفت نور و صفا دید
به هر چیزی که دیده اول خدا دید
پیام: خداوند نور هستی است.

۱۲

تعاریف

- توبه در مورد خدا:** یا بازگشت بنده گناهکار، خداوند نیز به سوی او باز می گردد و درهای رحمتش را به رویش می گشاید و آرامش را به قلب او باز می گرداند. (درس ۸)
- پیرایش (تخلیه):** گناه، آلودگی است و توبه، پاک شدن از آلودگی است. توبه گناهان را از قلب خارج می کند و آن را شست و شو می دهد، به همین جهت، این عمل را «پیرایش» یا «تخلیه» نیز می گویند. (درس ۸)
- تسویف:** از ریشه «سوف» و به معنای امروز و فردا کردن و کار امروز را به فردا اتناختن است. (درس ۸)
- توبه اجتماعی:** اگر جامعه در برخی از ابعاد از مسیر توحید و اطاعت از خداوند خارج شد، نیازمند بازگشت به مسیر توحید و اصلاح، یعنی نیازمند «توبه اجتماعی» است. (درس ۸)
- حکمت احکام الهی:** هر دستور خداوند، علت ها و دلایل خاص خود را دارد که «حکمت» آن حکم و دستور نامیده می شود. (درس ۹)
- قاعده نفی سبیل:** این قاعده، یعنی اینکه لازم است، مانع سلطه بیگانگان بر کشور شویم. (درس ۹)
- استعمار:** در لغت به معنی آباد کردن است؛ ولی استعمارگران به بهانه آباد کردن، بسیاری از کشورها را تصرف کرده و ذخایر با ارزش و گران قیمت آن ها را به کشور خود می برند. (درس ۱۲)

۱۵

تعاریف

- علل طولی:** علت هایی که در آن ها یک عامل در عامل دوم اثر می گذارد و عامل دوم در عامل سوم تأثیر می کند تا اثر عامل اول را به معلول منتقل کند. (درس ۵)
- سنت های الهی:** قوانین جهان هستی که شامل کلیه قوانین طبیعی جهان خلقت و قوانین مربوط به زندگی و رفتار انسان ها می باشند. نامگذاری این قانون ها به «سنت» توسط قرآن کریم صورت پذیرفته است. (درس ۶)
- سنت ابتلا:** قراردادن فرد در موقعیتی است که صفات درونی خود را بروز دهد و درستی یا نادرستی آنچه را که ادعا کرده، مشخص سازد. این سنت، عام ترین و فراگیرترین سنت الهی است. (درس ۶)
- سنت ابتلا خاص:** موفقیت در هر مرحله ای از امتحان الهی یا ابتلا سبب ورودی فرد به مرحله ای برتر می شود و او را با امتحان های جدیدتر روبه رو می کند. این سنت، مربوط به مؤمنان است. (درس ۶)
- سنت امتداد عام:** خداوند امکانات و لوازم رسیدن به خواسته ها و هدف های خوب ها و بد ها را فراهم کرده است تا ایشان در مسیر خود پیش رفته و باطن خود را آشکار کنند. (درس ۶)
- سنت امتداد خاص (توفیق):** یاری رسانی خاص خدای متعال نسبت به آنان که با تبت پاک قدم در راه حق گذارند و سعادت جهان آخرت و رضایت پروردگار را هدف خود قرار دهند، خداوند نیز شرایط و اسباب را چنان فراهم می سازد که وی بتواند آسان تر به مقصد برسد. (درس ۶)

۱۳